

Internacionalni učiteljski kongres v Parizu.

Slika za sliko se poraja v spominu marsikateremu obiskovalcu letošnje pariške svetovne razstave, posebno sedaj, ko „die schönen Tage zu Aarnjuez sind nun zu Ende“, in ko si prirojuje in preobrazuje nebroj novih pojmov in utisov gledé na nazore, ki so v njegovem ožjem krogu „javno mnenje“.

Namen teh vrstic ni nikakor, da bi se fonografski reproducirali vsi silni dojmi, ki utegnejo biti sicer za duševno življenje dotičnega opazovatelja največjega pomena, toda kateri izgubé velik del svoje gorkote, ako se izročé neobčutljivemu papirju, ki naj bi vzbudil v čitatelju podobni duševni proces. Izmed obilice pomembnih vtisov, kateri bi zanimali osobito učitelja, hočem omeniti le nekatere solnčne spomine, ki so se mi začrtali v dušo v istih urah, ki sem jih preživel v družbi učiteljev, kateri so prihiteli od vseh strani sveta, da si v središču kulture, v Parizu, bratovsko stisnejo roke in razbistrijo in okrepijo svoje stanovske ideale.

Internacionalni učiteljski kongres ni bil le za bistrenje pedagoških pojmov največjega pomena, ampak tudi na čuvstveno stran učiteljskih src se je vsejalo marsikatero zlato zrno.

Tu se mi poraja v duhu Tvoja simpatična oseba, neutrudljivi Achille Deum, in še sedaj mi brni po ušesih Tvoj grmeči odgovor ministru Leyguesu: „... Ako zakličete jutri, gospod minister: a la garde! (na branik!) prosveta je v nevarnosti —, tisoči in tisoči bodo skočili pokoneu...!“

Kakor v sanjah se uglabljam v pestro množico v amfiteatru v Sorboni, kjer učitelj za učiteljem vstaja in razvija svoje „nazore“ in zagovarja svoj „program“, kjer se križajo uma svetli meči v najraznovrstnejših pôzah: toda boj se vrši z odkritim vezirjem in nasprotniki si zrô smebljajoče iz oči v oči, stiskajoč si desnico v prijateljski zvezi, — a kakor mrzel curek me zbudi iz teh prijetnih sanj, ko se domislim, kaj se godi po naši domovini okrog, kjer se že vsakdo stigmatizuje za „izdajico“ in bogsigave še za kakšen izvržek človeštva, ker teži morebiti po tem, da bi dosegel skupni ideal po

drugi poti, ki se dozdeva njemu bolj zložna ali pa družabnemu organizmu primernejša . . .

In vstal je zopet gospod Carnaud, delegat iz Marseilla ter bodril tovariše: „Delujte za šolo, delujte za domovino, in če se pokaže zbog vaše neutrudljivosti napredek v kolektivnem organizmu, tedaj bodite zadovoljni, kajti družba bo prej ali slej opazila pri sestavi bilance napredka vaše zasluge in jih bo obilno nagradila. Če bi pa vendarle na to pozabila, vzgojili ste si vsaj toliko duševnih prijateljev, da vas naj ne bo skrb, kajti oni bodo neprenehoma zbujali vladajoči kolektivnosti spomin na pionirje človeške prosvete in blagostanja!“ — Ko človek sliši, da se tako navdušujejo tisoči in tisoči za idealne smotre, komu naj bi ne vzplapolal na novo ogenj stanovskega navdušenja . . .!

„Pojdite širom sveta in nesite prosveto v zadnjo gorsko kočo, neutrudno delujte vsak za svoj narod ter ga pripeljite v prvo vrsto kulturne falankse!“ taki glasovi so bodrili učitelje raznih narodov, da naj ne obnemorejo v svojem težavnem stanu, in bodisi da se trudijo še za tako maloštevilen in zaničevan rod, kajti vzgojitelj v pravem pomenu besede ne pozna inferiornih narodov, ampak on se oklene z vso ljubeznijo rodú, med katerim deluje in zastavlja vse svoje sile, da mu odpre pot do višje kulture.

Ko se mi tako poraja spomin za spominom, tedaj še živim enkrat v duhu, prekrasne ure ob Tvoji strani, nepozabni mi Georges Brunner iz vinorodne Alzacije; — Tvoja kremenita govorica, bursko-resni Roelf Bos iz meglenega Groningena mi zopet pričara Tvoje reformatorične načrte, — in zdi se mi, da mi, ljubeznivi Grothe, še zdaj analizuješ z nemško natančnostjo težnje pruskega učiteljstva, in misli mi večkrat poletavajo tja v Tvoj Halle ob Saali.

Rad bi se pomudil pri Vaših zanimivih in pristrčnih razgovorih, tovariši iz Ruskega in Angleškega; rad bi postavil pomnik trenutkom, ki smo jih preživeli ob čaši penečega burgonjca ali obligatnega absinta: toda za danes moram udušiti vsa iskrena čuvstva, kajti namenil sem se, da spregovorim dve, tri čast. čitateljem „Popotnikovim“, ki že nemara nevoljno povprašujejo: „Kaj se je pa prav za prav vršilo pri tem mednarodnem kongresu?“

* * *

Letošnji internacionalni učiteljski kongres v Parizu je bila mogočna in izvanredno interesantna manifestacija narodnega pouka širom sveta, bodisi glede na važnost razmotrivanj vprašanj, bodisi glede na število in veljavo članov, ali pa njih metodično, temeljito in vsestransko razpravo.

Nad 200 pedagoških razprav je že nekaj mesecev pred otvoritvijo kongresa došlo iz širnega Francoskega, iz sosednih držav in iz vseh delov sveta Deset poročevalcev je s paznim očesom priredilo ogromno snov, izbravši jedrne, glavne misli, ki so služile velikanskim razpravam za podlago kot nekako ogrodje.

Kongres je otvoril 2. dne avgusta v veliki dvorani akademijske palače sorbonške — Le grand amphithéâtre de la Sorbonne — z navdušujočim ogovorom častitljivi starček, Monsieur Gréard, vice-rektor francoske akademije v Parizu. Nad 2000 oseb se je odzvalo oklicu pripravljalnega odbora: člani narodnega pouka vseh vrst, politični veljaki, prijatelji šolstva in omike sploh, kongreganisti in svečniki raznih veroizpovedanj.

Poleg oficialnih delegatov, ki so jih poslale razne države — tudi Ogrska in Bosna, toda Avstrija pa ne! — so prihiteli kongresisti od povsod: iz Japonskega in Tunizije, iz Mehike in Carigrada, iz otokov Malte in Madagaskarja, — vsi deli sveta, vsa plemena človeštva so bila zastopana. Razen domačinov je bilo največje število Nemcev in Angležev, in dokaj govornikov je izraževalo svoje nazore v materinskem jeziku, angleškem, nemškem in laškem: saj radovoljnih tolmačev je bilo na izbero.

Po otvoritvenem zboru so se razdelili člani kongresa v pet odsekov, in vsakemu je bilo prepuščeno, da si je izbral stroko po svoji volji in primerno svojemu duševnemu krogu.

Poedine sekcije, dasitudi sestavljene iz toliko raznoobraznih elementov, izbrale so si priznane veljake v predsedstvo. Tako je vodila Mme Kergomard debato o pouku v gospodinjstvu; Beurdeley, župan osmega arrondissementa, je predsedoval pri razpravah o šolskem obiskovanju; Duphan je bil predsednik sekciji, ki se je bavila z moralnim poukom, Lacabe odseku, ki je razpravljal o višjih narodnih šolah, in naposled E. Petit je vodil razprave o vzgojnih institucijah po šolski dobi.

Tudi glavno zborovanje se je vršilo z vso dostojnostjo, po dobro premišljenem načrtu in z najliberalnejšo nepristranostjo: vsaj je bil na čelu duhoviti Gréard, ki je tudi najskromnejšim govornikom podžgal navdušenje. V tej seji so nastopili razen strokovnjakov kot govorniki tudi oficialni zastopniki raznih držav, visoki dostojanstveniki francoske učne uprave itd.

Konečno so bili sprejeti po vsestranskem razmotrivanju principi, ki bi naj bili v bližnji bodočnosti temelj narodnemu pouku. Poudarjalo se je n. pr., da je pouk v gospodinjstvu potreben, začenši od materinskih zavodov pa do normalnih šol; — da se naj izroči mirovnemu sodniku (juge de paix) izvršilna moč represalnih sredstev v slučaju zanemarjenja zakona o rednem šolskem obiskovanju; — da se more izročiti gojencem narodnih učilnic C. E. P. („Certificat d' Etudes primaires“, t. j. naša „odpustnica“) sicer že po dovršenem 12. letu, toda le v slučaju, ako so izvršili s povoljnim uspehom natančno izkušnjo; — da naj posveti učitelj sleherni dan po eno lekcijo, četudi ne vso uro, нравstvenemu pouku; — da je treba edinstvenosti med raznovrstnimi zavodi za nadaljno izobrazbo odrasle mladine; — da bi bilo vse hvale vredno, ako bi se zasnovovalo neko središče, kjer bi se zbirale vse izgojne ideje kakor v žarišču in katero bi omogočilo občevarje raznih narodov.

Le-ta poslednja misel se je takoj po svojem porajanju tudi realizovala, kajti Léon Bourgeois, predsednik jury za vzgojo, je oznanil zborni vest, ki je povzročila silno navdušenje in dolgotrajno ploskanje, vest namreč, da se je internacionalna jury za vzgojo in pouk, povodom svetovne razstave, proglasila za permanentno in da je prevzela nalogo, da osnuje za vse stroke človeške vzgoje internacionalen bureau.

Pri zaključnem zborovanju je bil prisoten tudi francoski naučni minister, M. Leygues, ki je na resumé, katerega je načrtal o delovanju kongresa predsednik Gréard, odgovoril v mogočno navdušujočih besedah, naglašajoč posebno, da sme biti učiteljstvo prepričano, da se država opira nanj kot na duševni temelj, s katerim ljudovlada stoji in pade.

Omenjeno bodi še tudi popularno podavanje, h kateremu je povabil zborovalec Maurice Boucher, neutrudljivi apostelj za narodno vzgojo, in tudi prijetne ure, katere je pripravil Léon Ricquier s svojo „Matinée littéraire“, so ostale gotovo vsakemu v najprijetnejšem spominu.

Poslednjič tudi ne smemo pozabiti velikega banketa, ki je ob slovesu še združil v „Vieux Paris“ precejšnje število zborovalecev. Ravnatelj narodne učilnice, M. Bayet, ki je predsedoval banketu, je govoril veliki toast, poln, verve in ognja, dihajoč pravi francoski esprit in združujoč srca ob čaši „du vin de Bourgogne“, da so utripale v bratski navdušenosti.

* * *

Glavna vprašanja, s katerimi se je bavil internacionalni učiteljski kongres, so se temeljito razpravljala v posameznih sekcijah.

Ker nekaj let sem tudi v naših slovenskih učiteljskih krogih večkrat govorica nanese na moralni pouk, zato hočem na kratko v skromnih odlomkih načrtati tek mislij — ne da bi se ž njimi slepo strinjal, ampak samo, kakor so se razvijale v tretjem odseku mednarodnega učiteljskega kongresa, v odseku namreč, ki se je bavil z moralno vzgojo. Glavna poročevalca sta bila gospod Jules Payot, inspektor akademije, in učiteljica Mme Billotey, a razen teh dveh je razpravljalo o tem predmetu še 44 drugih kongresistov.

Smoter moralne vzgoje.

Kar se tiče smotra moralne vzgoje v šoli, so si posamezni podavatelji prav malo navskriž, kljubu temu, da so izraževali svoje zahteve v najrazličnejših formulah.

Madami Gaudfroy se zdi, da „moralni pouk pripravlja ljudi na čisto, pravično in honetno življenje“.

Brugevin trdi, da zagotavlja ta pouk gospodovanje volje raznim strastem in nagonu. „Etični pouk je predvsem vzgoja volje.“

„Moralni pouk mora zbuditi vse latentne energije človeškega bitja in jih mora razviti na najvišjo stopnjo popolnosti, katere je sploh zmožna človeška narava.“ (Mill, citovan po Bressonu).

„Ta vzgoja naj razvije vse duševne moči, ki napravijo dete boljše, in naj oslabi vse nasprotno moči, tako da se bo duša po tej evoluciji z vso silo nagibala k dobremu.“ (Delaître.)

„Nравstveni pouk naj vpreže voljo v službo vesti“, (E. Sarrazin) „podreja vse življenje kolikor mogoče človečanstvu“ (Mme Laffargue) in „vzgaja svobodna bitja, z bujno razvitim čuvstvom odgovornosti“ (Mme Dreyfus.).

Velika večina podavateljev se opira na socialno podlago, na kateri je zasnovan smoter nравne vzgoje. „Ako bi ne bilo družbe, bi ne bilo morale.“ — „Vzgoja ima vrhutega težiti po tem, da se zasnje takozvani socialno-moralni milieu, da se ožigosa in podere môra brezsrčnega kapitalizma, da se odpravi škandal krivične bēde itd., ter da se ustvari mogočen pritisk raznih volj, ki bo pometel vse nedostatke z družbenega površja.“ (Učiteljsko društvo za okraj Eure-et-Loire po svojih zastopnikih.)

Za deklice, ki bodo enkrat državljanke, se zdi Mme Poirier verska vzgoja neumestna, ker jih vodi v pasivno poslušnost. „Treba se je opirati na razum in razvijati lastno iniciativo. V nadaljevalnem pouku je treba žensko mladež oborožiti proti nevarnostim, ki ji pretijo v tvornicah in delavnicah, v trgovinskih hišah in administracijah; treba jih je poučiti, da naj nikar preveč ne zaupajo javnemu mnenju, ki se šopiri v njihovem družabnem milieu, da se navadijo samolastno soditi in prevdarjati, da ne bodo le martvi jek priljubljenih predsodkov, da se jim pristudijo zloglasni feuilletanski romani, nakratko: odgoji se jim naj samostojna volja, prevdarek, čuvstvo odgovornosti, energija, toda brez usiljive predrznosti.“ (Mme Dreyfus.)

„Treba je, da doseže vsakdo popolen razcvit svojega „jaz“ in da postane tako čil, tako lep, tako inteligenten, tako svoboden in tako energičen, kakor je to sploh mogoče.“ (Mme Thiébault.)

* * *

Principi moralne vzgoje.

Delaître meni, da „dobro eksistuje ter da je duša sposobna, da se povzpne do višje popolnosti po pouku in disciplini“, in hoteč izraziti definicijo „dobrega“, izjavlja, da „ideal dobrega je popolna harmonija človeških del z univerzalnim redom“, toda kaj je univerzalni red, tega nam ne pove.

Mallard naslanja vso moralo na človeško dostojanstvo, dočim se Boresson boji, da bi se na ta način preveč negovala ošabnost ter cituje zato Guizota: „Samoljubje naj bo človeku veslo, ne pa krmilo!“

Delegati iz okraja Eure-et-Loire devajo v eden koš „nesrečno“ in „slabotno.“ „Vsi nesrečni so slabotni!“

Bidart ne vidi drugega principa moralne vzgoje kakor pravico. „Čuvstvo pravičnosti je najmočnejše: vse pomankljivosti zakonov izvirajo iz kake krivice; vsa socialna vprašanja se opirajo na vprašanje o pravici. Da, celó dolžnosti solidarnosti ali celokupnosti so le povračevanje dolga t. j. izvrševanje pravice.“

Deffner iz Monakovega se bavi posebno z neodvisnim moralnim poukom, kakor se vrši na Francoskem in ga primerja z onim v svoji domovini. V Nemčiji si duhovnik in učitelj delita verski pouk; prvi prepušča namreč poslednjemu zgodovinski del. Poročevalec opozarja na „freie religiöse Gesellschaften“, ki se bojuje že od l. 1840., da bi se jim eksistenca pravno zajamčila. Te asociacije so dosegle na Bavarskem, da smejo svobodnomiselni starši zahtevati, da se ujih otroci oproste verskega pouka v šoli. (Zakon 5. nov. 1861.) Na Pruskam pa otroci svobodnovercev niso oproščeni pouka v verskih resnicah. — Te združitve propadajo v Monakovm, kajti otrokom svobodno mislečih roditeljev se navadno zapirajo duri k službam javnih funkcionarjev. Nasprotno pa je v Norimbergu pouk v posvetni morali v polnem cvetu in to posebno zbog delovanja Karla Scholla, kojega vzgojni program se le malo razlikuje od tega, ki je realizovan po francoskih šolah. — Scholl postavlja na prvo mesto zahtevo, da naj človek samostalno prevdaja. Refleksija mu nadomešča molitev: po refleksiji še le nastopimo vladarstvo našega „jaz“ in postanemo istinito svobodna bitja.

Od 1893. l. sem delujejo v Berolinu redni tečaji, organizovani po „nemški zvezi za razvoj moralne kulture.“ „Tako ima na Nemškem ustanovitev pouka v svobodni morali“ — zaključuje Deffner — „prav mnogo pristašev, toda sedanje politične tendence ji niso posebno mile.“

Tudi o „verskem prašanju“ so se izrekli nekateri govorniki.

Mme Laffargue izjavlja, da versko čuvstvo se mora vzbujati, razvijati in buditi. Toda ona zametuje simbole, altar, opravitelje kulta, kajti nevedna množica smatra nehote znamenja za stvar samo, in ta znamenja so dostikrat le megla, ki se razgrne med nas in med božje bitje. „Treba nam je religije osebnega prepričanja, in naša občutljiva vest nas bo privedla na stališče, da bomo identifikovali božanstveno čuvstvo — le sens du divin — s čuvstvom bratovstva“ . . . „Moralni principi, to smo mi sami; v nas je že z mladih dni začrtano, da čutimo potrebo pravičnosti, resnice in bratoljublja.“

Mme Thiebault konstatuje sprva, da smo izvečine vsi prestali, „težko, občutljivo moralno krizo,“ a zatem si stavi vprašanje, ali naj obvarujemo mladino, da se ona ne bi mučila tudi s podobnimi notranjimi boji. . . . „Ali naj oprostimo otroke dosedanjih tradicij? In to v koliki meri? — Težko vprašanje in daleč oddaljeno, da bi z eno razrešitvijo združilo vse duhove.“

Podavateljica meni, da je le ena podlaga dovolj solidna in trdna: ab solutna veljava človeške osebe v svojem razmerju do Boga — rapport avec

Dieu, — in ona odločno zametuje pokorščino napram zunanji avtoriteti „ki vodi v pasivnost, v servilnost in je voda na mlin laži.“ — „Varujmo se vzgoje, ki se zadovoljuje z gestami in ki pušča dušo brez vodnika, dočim se zrušijo zunanje opore.

Občna tendenca pretežne večine razprav tiči potemtakem v tem, da ga ni principa, ki bi bil vzvišen nad človeško osebo. Filozofi so se trudili, da bi postavili zakonik morale na „nekaj“, kar jo višje nego vest, — „prazne pene“! kajti ničesar ni na svetu, kar bi bilo vzvišeno nad нравno vest. Misleč človek se niti v morali niti v politiki rad ne priklanja pred zakonom v katerega ni sam privolil. Človek se uklanja moralnim zakonom le vsled tega, ker spoznava v njih zakone svoje pameti (J. Puot).

Več razprav naglaša absolutno veljavo človeške osebe, in to shvatanje, „ki se nam zdi, da mora privedi v preceenjevanje individualnosti, dovaja pravzaprav v najbolj socialno moralo, v moralo bratovstva.“

Primitivna misel, da človek doseže visoke smotre le skupno s svojimi sobrati, ta misel pridobiva dan za dnem obširnejša tla: saj je vsaka beseda, s katero si razodevamo misli, vsako orodje, ki nam služi v porabo, le posledica milijonov in milijonov ljudi, ki so živeli pred nami; vedno širji krogi uvidevajo istino, da „ako bivata skupaj le dva človeka, postanejo medsebojni obziri — le respect mutuel — isti zakon ki vlada njiju občevanje.“ „Evo je istine, ki je evidentna, univerzalna in potrebna!“ (Jules Payot).

Tema bodi dostavljeno le še, da je to absolutno veljavo človeške osebe, ta zakon medsebojnih obzirov baš francoska republika že realizovala v svojem šolstvu, kjer je postavila na prvo mesto moralno vzgojo, a versko vzgojo potisnila na drugo mesto, prepuščajoč vsakomur, da si po svoji volji poišče metafiziško popolnitev čiste človeške morale. S tem je dobila „Izjava o človeških pravicah“ — Déclaration des Droits de l'homme — še le skoraj po preteku celega stoletja meso in kri; s temi reformami Feryjevimi so stopili principi „Deklaracije“ raz steno — v vsaki šoli na Francoskem visi na častnem mesta tabla z „Déclaration des Droits de l'homme“ — in so povzdignili človeško vest na absolutni prestol.

* * *

Metode moralnega pouka.

Pri mednarodnem kongresu se je priporočalo dokaj metod, ki bi utegnile privedi gojence do zaželenega smotra. Poskusiti hočem in načrtati vsaj glavne misli, in to tudi po neki metodi, kolikor je pač mogoče spričo ogromne snovi.

Število učnih ur. Dočim zadostuje Minierju ena učna ura na teden in eno moralno berivo sleherno soboto, zahteva Mme Bouygnes na

teden dve lekciji po poldrugo uro, a Alléy in Lamazon pa predlagata celó tri lekcije na teden, in drugi se zopet zavzemajo za to, da se naj moralnemu pouku odmeri sleherni dan vsaj pičla urica.

Direktno poučevanje. Minier meni, da se „moralna vzgoja vrši z občevanjem — communication — ne pa s poučevanjem.“

Vendar se pa večina podavateljev strinja v tem, da je moralni pouk potreben. „Vedno in vedno je treba apelovati na pamet.“ (Guenée.)

„Treba je metodičnega pouka, kajti inace imajo otroci sicer zavest, kaj dobro, toda zavedajo se tega le konfuzno, brez prave opore. Neobhodno potrebno je torej, da se precizujejo njih ideje: oni morajo spoznati vseobčno veljavo določno izklesanih pravil“ (Mme Couvret.)

„Mnogo jih greši iz nevednosti; potemtakem je pač vse hvale vredno, da se že otrokom razjasni bistvo npravnosti t. j. honetnosti.“ (Allély.)

Razvijati je treba lastni pvedvarek in nagnenje k dobremu, ki je največji sovražnik hipokriziji. Treba je razsvetljevati vest in negovati temeljito opazovanje na konkretnih stvareh, saj „npravstveni pouk je pravcati pouk o stvareh.“ N. pr., predočimo otrokom osivelega starčka, kateremu je osoda naložila na pleča težko butaro telesnega in duševnega gorja, in poleg naslikajmo požrtvovalnega sina, ki skrbi zanj! Otroci, kaj bi storili vi v tem slučaju? i. t. d., i. t. d.

Mladina se mora poučiti, da so odnošaji v življenju, katerih še ne morejo razumeti in da morajo torej biti napram učiteljem in roditeljom brez-pogojno pokorni. (E. Sarrazin.)

O učnem postopanju so si bili razni podavatelji prav malo navzkriž. Izvečine se je priporočalo, da se naj vplete v moralno premotrivanje kakšna kratka pesem ali povestica, da se naj učitelj poslužuje prav pogostoma sokratiško prikojenih vprašanj, ki silno vzbujajo energijo duha ter da naj tudi prav pogostoma posega v zaklad spominov, ki živé v otroški duši; končno se priporoča, da se naj jedrni resumé dostojno zabeleži v zvezke in se razvoj in razbistrenje moralnih idej zaključi s kakim primernim čtivom.

„Resumé bodi vedno razvrščen v obliki sklepa ali resolucije!“ (Chaloin.)

„Vsak otrok mora z največjo skrbnostjo in dostojnostjo shranjevati svoj zvezek z beleškami iz moralnega pouka.“ (Mme Couvret.)

Kar se tiče vzgoje čuvstev, se je posebno poudarjalo, da se naj neutrudno vzbuja čuvstvo blagohotnosti (Bresson), a da se mora učitelj tudi poučiti o redu, v katerem nastopajo razna čuvstva, kajti ona se prikazujejo le drugo za drugim (Delaître.)

„Vsa taktika čuvstvene vzoje se kristalizuje v tem, da se negujejo blaga čuvstva z izgledom, s požrtvovalno ljubeznijo, z ustvarjanjem npravstvene atmosfere i. t. d., ter da se zatró ozir, ublažijo vsa čuvstva, ki nastopajo s preveliko silo ali pa cikajo na egoisem.“ (Delaître.)

„Vzgoja volje bodi jedro moralnemu pouku! (Brugévin.)

„Učitelji si navadno napačno tolmačijo svojo nalogo: oni nagrajujejo pač spomin in razum, nikakor pa se ne ozirajo dovolj na moralno utrjeno voljo.“ (Bresson).

* * *

Spregovorila se je še marsiktera jedrnata beseda o praktičnih čednostih o disciplinarnem redu, o tekmovanju učencev, o zgledu učiteljevem i. t. d. Toda namen tega poročila ni, da bi navajal nebroj raznovrstnih misli s pedantično natančnostjo, ampak da si ustvari čast. čitatelj vsaj površno sliko o zborovanju internationalnega kongresa.

Konečno naj navedem le še nekatere stavke, ki so se sprejeli v sejah sekeije za moralni pouk in ki se mi zdijo vredni, da se z njimi seznani širji hrog učiteljstva.

Resolucije.

Priporoča se:

I. z ozirom na učitelje:

a) da se naj poiščejo sredstva, ki bodo najtesnejše zvezala učitelje in voditelje narodnih šol, a da ostanejo tudi profesorji učiteljišč v dotiki z učitelji svojega okrožja;

b) da se naj gojenci učiteljišč temeljiteje sesnanjajo z nauki dušeslovja;

c) da se naj osnuje za vsak département šolski svet, katerega člani bi bili poleg akademijskega nadzornika tudi šolski voditelji in voditeljice, profesorji učiteljišč, zdravnik za higijeno i. t. d.

II. z ozirom na učence:

č) da bi se jim prepovedali domači opravki, ki niso mladini primerni;

d) da bi se sklenil poseben zakon, ki bi določeval policijski red na cestah in ulicah;

e) da se stariši, katerih otroci pohajkujejo med šolskim ponkom, izročé kazni mirovnega sodnika.

III. z ozirom na pouk:

f) da se postavi socialni pouk in pouk o solidarnosti in kooperaciji na širjo podlago;

g) da se uporabljajo racionalnejše metode v svrhu vzgojitve čilih in sorazmerno razvitih telesnih form;

h) da se vzgojuje krepkejša volja;

i) da se razpiše nagrada za najboljše knjige, ki bi služila moralnemu pouku v narodnih učilnicah.

IV. z ozirom na življenje izven šole:

j) da se v vojaški organizem uvede moralni pouk;

k) da se sklene potrební zakon proti razširjanju pornografičnih spisov in indecentnih gravur;

l) da se razprave francoske akademije glede na vsakoletno „čednostno nagrado“ = *prix de vertu* = razpošljejo vsem učiteljem in učiteljicam;

m) da se naj pridobi zanimanje obitelji in družbe sploh za vzgojna vprašanja z razširjanjem potrebnih knjig in z zanimivimi in poljudnimi predavanji.

J. Brinar.

Iz otroške psihologije.

(Predavanje prof. dr. T. G. Masaryka v vseučiliščnem učiteljskem tečaju.)

Po češkem izvirniku D. P.

V IV. poglavju izpregovorimo o nekaterih otroških posebnostih in kaj se dá izvajati iz njih za pedagogiko. V današnji dobi se pestuje precej proučevanje otroške duše, koje ima svoj nastanek v početku prejšnjega stoletja. Prva boljša opazovanja ima že Rousseau. Kar so starejši pisatelji pred njim napisali, je malovredno.

Viri: Prva avtoriteta je Tiedemann, protikantovski filozof. Napisal je: „*Beobachtungen über die Entwicklung der Seelenfähigkeiten bei Kindern*“ l. 1787; novo izdano l. 1897 od Ufera. Podaja mnogo važnih opazovanj, več vrednih, nego jih podajajo nekateri moderni pisatelji. V našem stoletju: Gospa Necker de Saussure „*L'Education progressive*“; pohvaljeno po akademiji, v Franciji večkrat izdano. Na Nemškem je Benecke večkrat opozarjal na ta spis, zlasti z ozirom na vzgojo deklet in npravno vzgojo. Spis je velevažen. — V najnovejši dobi se je že mnogo napisalo o psihologiji detinjstva. Darwin, „Črtež malega otroka“. Perez (Španec) „*Le trois premières années de l'enfant*“, „*L'enfant de trois à sept ans*“; in dr. Nemški fiziolog Preyer: „*Die Seele des Kindes*“. Strümpel v *Psychologische Pädagogik*: „*Notizen über die geistige Entwicklung eines weibl. Kindes*.“ Gospodična Shinn (Američanka): „*Notes on the development of a child*“ (Opombe o razvoju otroka, 1893, 1894). Oppenheim: „*The development of the child*“ 1898. Ruski psihiater Sikorski v *Revue philosophique* XIX. Pavla Lombroso (hči znanega Lombrosa): *Saggi di psicologia de bambino* 1894. (Poskusi detinje psihologije), ne dopada se mi posebno.

Izveček teh studij je možno najti tudi pri Sullyu, čigar „Očrt psihologije“ je preložen i v češčino. Nemara vam najbolj posluži Compayré: „*L'Evolution intellectuelle et morale de l'enfant*“, tudi češki. Baldwin (Američan) nemški: „*Entwicklung des Geistes bei dem Kinde und bei der Race*, preložil

Ortsmann. Obširnejši spis je napisal Sigismund: „Kind und Welt“, II. izdaja. Starejši Kussmaul: „Untersuchungen über das Leben des neugeborenen Menschen“. 2. izdaja. 1889.

V novejši dobi že začenja specializacija dela. Že omenjeni zbirki Ziehenovi izhajajo zanimivi članki, n. pr.: „Ideenassociation des Kindes“, 1898 in d., članki o vidu, sluhu in dr. Bibliografijo detinje psihologije najdete v ameriški zbirki od Wilsona: „Bibliography of Child Study“, 1898.

Specijalen oddelek je zlasti v najnovejši dobi detinja patologija, o kateri sem deloma že govoril v uvodu. Imenujem še spise: Scholz, „Die Charakterfehler des Kindes“, 1890; Strümpel, „Pathologie“, sedaj je izšlo III. izdanje 1899; Ferriani nem., „Minderjährige Verbrecher“ 1896. Najboljši je časnik, katerega izdaja Ufer od l. 1896: „Die Kinderfehler“, kojega zelo priporočam.

Z ozirom na psihiatriško smer navajam: Emminghaus, „Die psychischen Störungen des Kindersalters, 1887; iz novejših Roemer (učence navedenega Kocha) „Ueber die psychopathischen Minderwertigkeiten des Säuglingsalters“ 1892, in „Psychiatrie und Seelsorge“, 1899; Bruns, „Die Hysterie im Kindersalter“, 1897.

Detinja psihologija se je doslej malo znanstveno pestovala. Nemara najlepše opombe iz tega predmeta konkretne psihologije se nahajajo do danes pri znamenitih pisateljih — Dostojevski. tuintam tudi Tolstoj, — toda i teh pisateljev je malo, ki bi bili prodrli v detinjo dušo. Sicer pa imajo i znameniti psihologi velike psihološke pomote, a današnja literatura sploh doslej nima znatne psihološke cene, torej niti pedagoške. Kakor že rečeno, začela se je pestovati detinja psihologija v tem stoletju; v sedanjih dneh véde evolucijska psihologija premo k njej. Kar se tiče metode tega oddelka psihologije, hotel bi reči le to: Predvsem gre za pravilno določanje faktov in pravilni popis; to je tudi literarno, ne samo stvarno, neizmerno težko. Pravi psihološki popis je težki vsled svoje sestavljenosti. Psiholog, opazovalec otroka, ne sme samo opazovati, konstatovati stvar samonasebi, ampak mora tudi — podértam to — konstatovati okolnosti, za katerih opazuje. — Na to se pozablja zlasti v statističkih delih. Tu ne gre samo za močnost draženja. Čitamo n. pr. mnogo o posebni zdražljivosti otrok; mogoče, toda dokler ni znano, ob katerih okolnostih se javlja, nima to velikega pomena. More to biti odnosno dednost; nemara imamo tu opravljati z nekaj nenormalnim? Dokler se na vso to sredo ne misli, nima pravilno konstatovanje velike cene. V tem leži nedostatek vse detinje psihologije. Dobra statistika se priporočuje samaposebi, toda ne mrtva, brez psihološke podlage.

Ni dvoma, da bi mogel imeti vsak učitelj psihološko registraturo, psihološki dnevnik, v katerem bi si zaznamoval svoja opazovanja. Kdor je dobro opazoval ne samo telesne posebnosti, ampak tudi duševne, četudi abnormalne, dospel bi po pridobitvi velike snovi do nekaterih generalizacij. Zlasti važno

bode za vsakega praktika se pečati s fiziognomiko. Proti fiziognomiki se je mnogo pisalo in se še piše; vendar pa, ne motimo se, velja mnogo; prvi dojem je navadno odločilen. To velja takisto v šoli, in ravno tu je treba trebiti svoje opombe, smisel za opazovanje detinje duše.

Imaje govoriti o teh delih detinje psihologije, ki so važni za učitelja, postojim samo pri tem, da podam tukaj nekoliko izkustev o otrokih narodne šole; spominjam se zlasti pet-, šest-, do deset- in dvanajstletnih.

Predvsem bi se dalo uvaževati o smiselnosti otroka. Mnogi domnevajo, da je otrok zlasti bolj delaven s čutili nego z razumom. To ni popolnoma pravilen nazor. Pri otrokih kakor pri dospelih so čutila in razum — razum imenujem vse delavnosti duše, ki se nanašajo na smislu razmotrivanja: združevanje, razločevanje, prispodabljanje itd., — v tesnem konsenzu; razum je v smislih, in skoro bi rekel, smisel je v razumu. Zlasti ta druga trditev zahteva objasnitve, te namreč, da je smisel mnogo racionalnejši, nego navadno predpolagamo. Nemara jasneje povedano: n. pr. videti pomeni eo ipso tudi že misliti; zmota je meniti, da je mogoče videti brez mišljenja. To je ta racionalnost smislov, posebno očesa. Ni nemara mnogo rečeno — menim, da je Mill to tako razlagal — da je $\frac{9}{10}$ izkustvene, empirijske snovi pravzaprav izmišljenih. Moremo tudi reči, da vidimo samo to, za kar imamo smisel. Ako ima torej dete že nekakšne gotove nazore, sodbo, spoznavanje, predsodke — zlasti predsodke — potem pa ne vidi, kar ima in kar bi moglo videti, ampak vidi samo to, kar ima nekako predizdelano. Smisli in razum se silno lahko prevtežuje, zlasti pri otrokih se to dogaja. Ako daste otroku nepravilen nazor, se ne more smisel primerno razviti. Nepravilnih nazorov se daja otroku mnogo, v raznih predmetih; laž se mu pové z nekako brezskrbnostjo v tej ali oni formi; zahteva pouka, a ta se mu ne da — ampak se mu sploh nekaj pové. V tem je nevarnost; ni res, da bi bil otrok bitje po pretežnosti smiselno. Resnica je naopak, da primerna smiselna delavnost, naziranje, mora biti silno skrbno in natančno pestovana, kar pomeni ravno misliti na razumnost smislov.

S tem se dotika drugo vprašanje: Do katere mere je otrok v mišljenju konkretnejši od odraslega človeka? Govori se o konkretnosti in abstraktnosti mišljenja, dete baje ni zmožno občnih sodb, vidi samo in konkretno, posameznosti in, ako je le mogoče, osebe. Vsled tega n. pr. zgodovina nima in bi naj ne imela baje podajati splošnih historičskih nazorov, da ta in oni zakon vlada v zgodovini in dr., ima mu prê dajati konkretne stvari — ta kralj je napravil to in to. Res, da se mora tako postopati, a do določene mere velja to tudi za odrasle samo vsled tega, ker se prelahko generalizuje. Trdim, da tudi otroke silno naglo generalizuje — v formi navade. To vidimo najbolj v tem, ako pustimo otroka izkušati nenavadno izkustvo v drugič; čakal bode iste nasledke. Dete akviruje takoj navado; to pomeni generalizovati — in silno hitro. Razloček je samo v tem, da ta generalizacija ni tako logiška, zavedna, kakor more biti pri starejših. Ta razloček se mora močno vpoštevati. Razume

se samonasebi, da se ne generalizuje, ako se otroku podajajo konkretnine, da se s tem spontana sila ne zmanjšuje, ako se podajajo resnične posameznosti. I s tisto mero, kakor se ponavlja, se utrja navada generalizovati.

Mnogo se govori o otroškem spominu, da bi imel otrok boljši spomin od odraslega, a da se naj ta spomin tudi uporablja. Učiti na pamet je bila starejša metoda, zlasti pri učenju jezika in vsega, kar bi se moglo porabiti za bodoče potrebe. Tu je dosti nepravilne psihologije. Rousseau je to zapazil, ko ni hotel, da bi se njegov učenec pred dvanajstim letom učil na pamet. Razloček med spominom otrok in odraslih je zopet samo stopnjeviti, nikakor pa ne velik. Ako se ne motim, pri otrokih še ni najti tistega logiškega spomina, toda drugače ni razločka, in zato se ne sme grešiti na preveliko moč otroškega spomina. Starejša metoda, po kateri se je spomin silno otežil, je gotovo nepravilna. Naopak je treba, a to pred vsem, da bi se otroci naučili pravilno videti in tudi misliti; za mišljenje gre, nikakor pa za preoteževanje spomina.

Nadalje se mnogo razpravlja o otroški fantaziji, kakor bi se otrok zlasti z njo mogel bahati. Res je, ako opazujemo otroka pri igri, kaj more tu vse v stvareh videti; tu se dozdeva, da je njega domišljija ogromna. Iz nekoliko kamenčkov in drv je nastala zlata in diamantna palača. Toda opazujte dalje in natančneje, dotaknite se malo te stvari z vprašanji, takoj spoznate, kako si je otrok v svesti, da temu ni tako. V tem bistvu je posebnost detinje fantazije, da je naivna. Toda i starejši ljudje imajo domišljijo. (Dalje sledi.)

Nekoliko pedagoških navodil za zemljepisni pouk.

Dragotin Přibil.

(Dalje.)

4. Razkladanje zemljepisnih imen in priimkov.

Kakor števila, tako delajo tudi zemljepisna imena učitelju mnogo preglavice. Učenci jih težko pomnijo in hitro zopet pozabijo.

Naravno je, da priporočajo metodiki zemljepisnega pouka, naj se spomin učencev kar najmanje z imeni otežuje. Vseh imen pa vendar ne moremo črtati, neko določeno število imen je neobhodno potrebno. Kako nam je torej postopati, da si pridobijo učenci znanje teh imen in si to znanje tudi ohranijo?

Imena zemljepisnih predmetov izven naše domovine nam zvenijo tuje, imena nimajo za nas nobenega pomena, zato si jih tudi ne moremo zapomniti. Skupina dotičnih glasov ne vzbuja v nas nobene predstave, dočim pomnimo

takšna imena, ki imajo za nas neki pomen, prav lahko. Če pa jemljemo v ozir, da vsako zemljepisno ime tudi nekaj pomeni, čeravno v njem, celo izmrlem jeziku, potem imamo le dotični pomen učencem razjasniti in ime se bode lahko zapomnilo.

Razkladanje zemljepisnih imen pa ima še več vpliva na zemljepisni pouk. Ta imena so namreč nastala na dvojen način: ali jih je ustvarilo ne-omikano ljudstvo, ali pa omikano. Prva imena, naravna imena so prastara. Druga imena, kulturna imena še vedno nastajajo. Posebno naravna imena označujejo vedno tudi lastnost dotičnega predmeta, dočim kulturna imena mnogo-krat razjasnjujejo razmerje predmeta in kulture. Tako prinaša vsako zemljepisno ime tudi nekakšno karakteristiko dotičnega predmeta, učenci predmet že po pomenu njegovega imena spoznajo. Razkladanje zemljepisnih imen torej silno pospešuje zemljepisni pouk in se mora na vsak način vršiti. Imena, katera se ne dajo razlagati, so brez vse koristi; bolje je torej, ako jih niti ne navajamo.

Razkladanje zemljepisnih imen se mora seveda vršiti po priznanem strokovnjaskem delu, da ne podajamo učencem krivih podatkov, kajti le tedaj, ako je razkladanje pravo, dejstvuje v imenu ležeča karakteristika.

Nekateri zemljepisni predmeti dobivajo v raznih knjigah imena, priimke, ki jih prisposodablajo drugim znamenitim zemljepisnim predmetom. Tako imenujejo zemljepisci Gorico „avstrijsko Nizzo“. Tudi ti priimki pospešujejo spoznanje predmetov, toda le tedaj, ako so v resnici značilni, ako je predmet, s katerim se novi predmet primerja, že dobro znan. Učitelj seveda takšnih priimkov ne sme sam tvarjati.

5. Dodatki iz zgodovine, pravljice, legende i. t. d. sicer ne služijo samo v to, da postane pouk nazoren, ampak pripomorejo tudi, da postane pouk zanimiv. Ne da se pa tajiti, da se kaže n. pr. Kras v popolnoma drugačni luči, ako omenimo, da je bilo nekdanj njegovo lice popolnoma drugače, da so se razprostirali nekdanj lepi gozdi tamkaj, kjer sedaj kaže zemlja svoja gola rebra. — Nikakor pa ne sme služiti zemljepisna ura v obravnavo zgodovinskih dejstev; zato smemo le tedaj podajati dodatke iz zgodovine, ako so dotični dogodki učencem že iz zgodovinskega pouka znani.

Iz rekov, ugank i. t. d. učence lahko posname marsikatero značilno črtico o raznih zemljepisnih predmetih, zato so tudi takšne dozdevne „igračice“ vsega priporočila vredne.

* * *

H koncu moram še omeniti, ona nazorila, ki jih rabimo pri pouku astronomijskega zemljepisja.

Kakor pri drugih delih zemljepisnega pouka, so tudi v astronomiskem zemljepisju nazorila neobhodno potrebna. Delimo jih lahko na iste kategorije, kakor že obravnana nazorila. Predvsem služi kot nazorilo predmet sam. Velike

važnosti za uspeh pouka je torej, da učitelj vzpodbuja učence k opazovanju dogodkov na nebu, in sicer naj se vrše opazovanja po dnevu in zvečer, če je le mogoče tudi ob prisotnosti učitelja.

Ker opazovanje predmetov samo še ne zadostuje, je potrebna za pouk astronomijske geografije vrsta modelov in aparatov. Ti imajo namen pojasniti razmerja med posameznimi predmeti. Semkaj pripadata zlasti zemeljsko oblo in telurij.

Oblo je gotovo eno izmed najvažnejših nazoril, ki služijo zemljepisnemu pouku, zato bi ga morala vsaka šola v primerni velikosti imeti. Samo oblo kaže pravilno podobo naše zemlje, podobo svetovnih delov in morij, razmerje kopnega in morja. Oblo ne sme biti s predmeti in imeni prenapolnjeno, tudi ne preveč sestavljeno. Za šolo so „armirana“ obla nepotrebna. Pridvižna obla, ki kažejo tudi navpično izobrazbo zemeljskega površja, so odveč, kajti gorovja so na teh majhnih kroglih gorostasno previšena.

Drugo nazorilo za pouk astronomijske geografije je telurij. Ta ima namen, pojasniti tek in medsebojno razmerje nebnih teles.

Med dobre lastnosti telurija se šteje navadno dejstvo, da z njegovo pomočjo lahko opazujemo nebne pojave drugega za drugim tolikokrat, kolikor zadostuje, da se bistvo teh pojavov pravilno shvata; ta aparat kaže tudi pojave, katerih sploh neposredno opazovati ni mogoče. Seveda nebna telesa na teluriju niso glede na velikost v pravem razmerju, pot meseca se ne da natančno posnemati, a ti nedostatki ne zadostujejo, da bi omejili pravo veljavo telurija. Katera šola premore dovolj denarja, naj ne zamudi, si nabaviti tudi to nazorilo. Pri nakupu telurija je pa paziti na to, da ni vse zlato, kar se svetli. Bolje je, ako izdamo nekaj več za dobro stvar, kakor izvržemo malo za ničvrednost. — Telurijev je mnogo na prodaj. Delijo se lahko v mehaniske in take, katere lahko razložimo na dele. Poslednji so mnogo bolji. Telurij naj bo dobro, trdno napravljen, dovolj velik in njegova raba naj ne bo pretežka.

Druga nazorila so armilarna sfera, ki ima namen pojasniti tek solnca in zvezd, lunarij, ki predstavlja tek meseca okoli zemlje in razjasnjuje mrke, in planetarij, kjer lahko opazujemo oddaljenost planetov od solnca in njih tek okoli poslednjega telesa; včasih pa se tudi sestavijo telurij in navedeni aparati, takšna nazorila imajo različna imena.

Tudi za astronomiško zemljepisje porabimo slike in karte, ki sicer ne morejo tako vsestransko zadovoljiti našim zahtevam, toda se vendar dajo uporabljati z dosti znatnim pridom.

* * *

K vsemu, kar sem omenil o nazornosti zemljepisnega pouka in o nazorilih imam dostaviti samo še to, da ni lahko vselej izbrati primerno nazorilo. Ako preveč povsod škoduje, ali ne utegne tudi zemljepisni pouk hirati pod množico nazoril? Gotovo! Ne samo, da bi vedno naziranje zahtevalo mnogo časa

po nepotrebnem, ampak učenec bi bil kmalu takšne hrane sit. — Skrben izbor torej, in pa priprosta nazorila! Vse o pravem času in na primeren način!

II. Poučuj zanimivo.

V svojem spisu „Allgemeine Pädagogik aus dem Zweck der Erziehung abgeleitet“ pravi Herbart: „Erfahrung und Umgang machen uns wahrlich oft Langeweile; und zuweilen müssen wir es ertragen. Aber niemals muss der Zögling das vom Lehrer zu leiden haben! Langweilig zu sein ist die ärgste Sünde des Unterrichts. — Sein Vorrecht ist es, Steppen und Moräste zu überfliegen; kann er nicht immer in angenehmen Thälern wandeln, so übt er dagegen im Bergsteigen, und belohnt durch die grossen Aussichten“¹. Herbart priporoča s temi besedami skrb za zanimivost pouka, gotovo ne brez namena in vzroka. Pouk, ki ni zanimiv, nima uspeha. Takšen pouk ne vzbuja neposredne pazljivosti, brez te pa je naše delo jalovo. Učenec je zmožen le za neposredno pazljivost. Ako podpisemo Pestalozzijsve besede, da dela vsak pouk učencem silo, ako pomislimo, da se učenec mnogo raje peča z igračami, katere je še pred kratkim vrtel v rokah, s predstavami, katere je prinesel s seboj z igrališča, ako jemljemo v ozir, da imamo med našimi učenci tudi mnogo takšnih, ki se neradi ločijo od ene predstave ter isto spreminjajo na vse mogoče načine, ne da bi se zanimali za daljnji tek pouka,² tedaj bomo pritrdili velikemu pedagogu, tedaj se bomo obenem skrbno branili, otežiti svojo učiteljsko vest z omenjenim neodpustljivim grehom.

Res je, da ima zemljepisni pouk vsaj početkoma za učence mnogo čara, mnogo privlačljivosti. V tem oziru ne zaostaja preveč za zgodovinskim poukom. Otroci so za zemljepisje vneti. Vzrok temu imamo iskati v dejstvu, da prinaša ravno zemljepisni pouk vsak hip množino različnih novih predstav. To bodri učenca in ga sili, posvetiti vso svojo pazljivost pouku. — Marsikateri bi se torej čutil upravičenega, izvajati iz omenjenega dejstva, da se učitelju ni treba brigati za zanimivo predavanje zemljepisne stvarine, da stvarina sama po sebi zadostuje v ohranitev pazljivosti in zanimanja. Laški pregovor sicer pravi: „Non fa la natura, non fa l' arte“, toda v našem slučaju ne velja ta govorica, tu je ne moremo jemati za kriterij, kajti izkustvo nam to zabranjuje. Saj se je gotovo mnogemu izmed cenjenih tovarišev pripetilo, da je zapazil, kako gašéva v učencih navdušenje za zemljepisni pouk, kako gledajo apatiško in brez zanimanja zemljevid kateregasibodi oddaljenega zemeljskega dela, četudi so nekdanj priprosti črtež domovine hoteli videti iznova

¹ Glej Willmannovo izdajo Herb. pedag. spisov, I. del, str. 400.

² Za takšne, do neke stopnje nenormalne narave sem iskal v slovenščini zaman popolnoma primernegega izraza; pač pa imajo Rusi za to ime, ki natančno izraža te ljudi, namreč „sozercatelj“ (Prim. „zreti“).

in vedno iznova. Nemara je ta neljub pojav učitelja prisilil, da je začel s skrbnim očesom iskati pogoje pri učencih, ne da bi izpraševal svojo lastno pedagoško vest. Ko bi storil poslednje, bi morda slednjič le našel vzrok, ki je vzburkal mirni tek naobraževanja; našel bi, da se apatija za zemljepisni pouk le radi tega razširja kot valčki v vodi med njegovimi učenci, ker je pouk premalo zanimiv, ker ne podaja učencem dovolj duševnega užitka in ne zadostuje hrepenenju učenčeve duše po izvanrednih, različnih spoznavanjih.

Dve pričini lahko zabranjujeta zanimivost pouka: nezanimiva snov in nezanimivo podajanje.

Kakšna snov se naj podava v zemljepisnem pouku, sem obširno, kolikor je bilo v mojih močeh, razpravljal na drugem mestu. Vendar se mi dozdeva neobhodno potrebno tukaj nekoliko že povedanega ponoviti, deloma tudi popolniti. — Snov ne sme biti učencem nerazumljiva. Nova snov se mora torej vedno naslanjati na staro, že znano snov. Vse, kar se poda, mora imeti tudi znak zanimivosti na sebi, učencu se mora dozdevati vredno, da posluša in si slišano tudi zapomni. Snov mora nadalje nuditi učencu priliko, poskusiti svojo razsodnost, svoj um, mora torej spodbadati na premišljevanje. Kako se dela na sebi nezanimiva snov zanimivo (n. pr. statistički podatki), sem že večkrat povedal. Omenil sem to le zato, da pokažem, kako in v koliki meri je zanimivost pouka odvisna od načina podajanja. V življenju sprejememo marsikaj, kar bi nas sicer užalilo, nam vzbudilo neprijetni čut, ako se nam poda v primerni obliki. Ni ukor v finih besedah enak ukoru, katerega nam zabrusi neotesanec v obraz. Kolika razlika je v pouku pri podajanju iste snovi mogoča! Da bode naš pouk učence zanimal, moramo snov tako podajati, da ugodimo predvsem učenčevi duši. Ne preveč, ne premalo, učence se pri pouku ne sme utruditi; vse to so pravila, ki so sicer dobro znana, a malo vpoštlevana. Vsak dan smo pripravljeni priporočati svojim tovarišem „živo“ predavati, se varovati vsake enoličnosti pri pouku, a kako malo se brigamo za bruna v lastnem očesu. Zahtevamo povsod genetiško razvijanje učne stvarine, sami pa radi poslušamo svoj glas, se ne potrudimo nanizati svoja vprašanja tako, da bi učenec hoté nehoté našel obstoječe razmere, ne privoščimo mu veselja, ki ga vselej navdaja pri spoznanju resnice, ter morimo po nepotrebnem sveži duh svojih gojencev in jih s krutim nasilstvom večemo na deloma nerazumljivo, za to tudi neprebavljivo hrano! — Ako vsled nedostatka nazoril moramo zdržema predavati, poslužimo se lepega, a vedno razumljivega govora. Iz naše besede mora zveneti učencem dvoje: 1. da v resnici snov dobro poznamo, 2. da smo za zemljepisje sami navdušeni, da ne naziramo s hladnim pogledom širnega božjega sveta v vsej svoji krasoti, ampak da nas navdaja živo zanimanje za vse predele in vse predmete naše zemlje.

Zanimiv mora biti pouk. Ako je učitelj s svojimi podavanji otroke storil radovedne, potem ima izid igre v svojih močeh. Zato je dobro, ako učitelj naveže učenca kar v začetku pouka na pazljivost in to z nekoliko spodbadajočih besed. Le ne sme zanimivim začetnim besedam slediti moreča struja nezanimivih podatkov, sicer se čuti učenec prevarjenega in se ne da več prihodnjič spraviti po še tako lepem začetku iz svojega tira.

Zanimivost pouka zahteva od učitelja dobro pripravo na pouk. Tudi se ne moremo zanašati na naše pedagoško znanje, ki nam v hipu pomaga iz zadrege. Tudi ni pametno, ako učitelj vse iz knjige črta, kar hoče učencem povedati. Takšen učitelj se svojim učencem ne dozdeva posebno učen. Z njegovim ugledom pa je minil tudi dobrodejni vpliv, učitelj ni več učencu to, kar bi mu naj bil, naobražen človek, ki vé zakaj uči in kaj uči.

III. Poučnj tako, da učenci snov lahko razmotrivajo.

Razen formalne naobrazbe moramo priskrbeti našim učencem tudi materialno naobrazbo. Tudi zemljepisni pouk naj naobrazuje materialno, naj pripomore učencem do neke mere pozitivnega znanja, ki bi se dalo uporabljati v življenju, pa tudi v šoli za daljnjo naobrazbo.

Učenci se naučé tem več, čim lažje razmotrivajo podano snov, ali da povem to z drugo besedo, čim bolj razumejo to, kar jim učitelj razpravlja. Vsaka snov je učencu lahko umljiva, težko umljiva, ali pa nepristopna. Poslednja snov ne sme v šolo; kaj koristi, ako se mučijo učitelji na vse mogoče načine razjasnjevati to, kar učenec nikdar razmotrivati ne more. Na takšen način se trati le čas in učenčeva dobra volja. Težko umljiva tvarina mora priti po lahko umljivi tvarini. Napredovanje v snovi se mora torej vršiti polagoma; pri novih pojmih je treba nekaj časa postati, da nujamo učencem čas in priliko, si nove pojme prilastiti. Zlasti dolgo moramo postajati pri temeljnih pojmih, brez katerih bi ne bila vsa druga tvarina umljiva; takšni pojmi so v zemljepisju navadno prvi; početni pouk mora vsled tega biti posebno natančen. Ti temeljni pojmi se dajo odmišljati v domovini; vsled tega jih mora priskrbeti domovinski pouk.

Tudi tedaj, ko smo učenca spravili srečno črez prve kleči, ako ima dovolj predstav, s katerih pomočjo apercipira daljnjo tvarino, moramo v snovi le polagoma napredovati. Nikdar preveč, kajti potem učenec navadno prav malo razmotri. Ker je za vsako novo predstavo potrebna stara apercipirajoča predstava, moramo pred podavanjem nove snovi dotične stare predstave ponoviti. Tudi po podavanju moramo stare predstave zvezati z novimi, potem pa novo snov ponoviti in po vaji v učencu ukrepiti. Formalne stopnje zahtevajo tudi v zemljepisnem pouku uvaževanja svoje polne pravice.

Ker je šolski čas kratek, moramo dobro ločiti važno od nevažne snovi, da ne tratimo sil in da res dosežemo tisto potrebno materialno naobrazbo.

Kakor učitelj ne sme pretežke snovi podajati, tako se mora čuvati, da ne pade v nasprotno hibo, da namreč ne podava prelahke snovi, ali pa da tolmači novo snov učencu tako, da se učencu ni treba truditi pri razmotrivanju snovi; kajti tu bi oškodovali učenčevo samodelavnost, njegovo zmožnost misliti; skrbeli bi torej za materialno naobrazbo, a ravno toliko bi odjemali učencu formalne naobrazbe.

IV. Poučuj tako, da siliš učence k samodelavnosti.

V poslednjem odstavku sem se doteknil učenčeve samodelavnosti. Učence naj pri pouku zadostuje prirojenemu nagonu do dela. Ako bi naj učitelj vedno sam govoril, učenec pa samo poslušal, bi se poslednji kmalu začel dolgočasiiti. Lahko rečemo: čim več prilike ima učenec sodelovati pri popolnjevanju samega sebe, tem raje pripomore, da se delo vrši na koristen in uspešen način.

Zlasti v zemljepisnem pouku se zoper princip samodelavnosti obilo greši, ker nekateri učitelji vso snov samo podavajo, ali pa vsaj redkokrat dovolijo, da učenec sam najde učno stvarino na zemljevidu. In vendar je zemljepisni pouk bolj pripraven vzgojiti učenčevo samodelavnost, nego katerisibodi drugi predmet. Iskati in najti, to ima mnogo vabljivosti v sebi. Čemu torej učencu kaliti veselja?

Ne samo na zemljevidu, tudi na živem zemljevidu, v domovini, mora učenec sam iskati, sam opazovati, sam najti, sam razlagati po naziranju učinka i vzrok. Posebno koristno postaja takšno ravnanje, ako učence vadimo, drug drugega pri najdenju prehiteti. Takim načinom pripravljamo tudi v učencu samostojnost za pozneje življenje, kajti takšen učenec ne bode znal samo na zemljevidu zasledovati smer zemljepisnih predmetov, ampak vedel bode tudi veslati z lastno „ladjo življenja“ skozi nevarne kleči.

Konec pride.

„Božja skrinjica.“

Praktična obravna berila št. 22. III. berilo.

Spisal Fran Kos.

I. **Priprava.** Kaj ste, ker v šolo hodite? — Učenci. — Zakaj hodite v šolo? — Da bi se naučili raznih lepih nauk. — Kakšnih nauk se učite v šoli? — Brati, računati, pisati Kdaj boste potrebovali teh nauk? — V našem prihodnjem življenju. — Kaj naj torej otroci delajo, da se naučijo mnogo koristnih nauk? — Morajo marljivo v šolo hoditi. — Kaj še? V šoli paziti in se marljivo učiti. — Kaj postane sčasom iz takega pridnega otroka? — Pošten, skrben, delaven človek. — Kakega

se čuti tak človek? — Čuti se srečnega. — Zakaj? — Ker se mu dobro godi. — Zakaj še? — Ljudje ga imajo radi, zadovoljen je se svojim stanom. — Kaj si pridobi? — Premoženje. — Spremlja li takega človeka vse življenje le sreča? Kaj se lahko zgodi? — Pride lahko nesreča. — Na primer? — Povodenj, toča, požar mu lahko uniči vse, kar si je s velikim trudom prihranil. — Kam se obrača tak človek v sili? — Prosi milostljive, premožne ljudi za pomoč. — Koga naj torej bogati ljudje živč v sreči ne pozabijo? — Zakaj ne? — Kaj pravi neki pregovor o človeški sreči? — Človeška sreča je opotočna.

Učenci naj odgovarjajo v stavkih, gladko, razumljivo in naj pravilno naglašajo.

II. Podava. *Učitelj pripoveduje vsebino berila.* Hočem vam pripovedovati o takem bogatem in milosrčnem možu. Živel je nekoč zelo bogat mož, ki se je imenoval Benedikt. Bil je usmiljenega srca ter je pomagal pri svaki priliki ubožnim in nesrečnim ljudem. Rad se je včasih razveseljeval se svojimi prijatelji ter jih povabil k sebi v goste. V svojem veselju pa se je spominjal tudi ubožcev, za katere je imel pripravljeno posebno hranilnico, ki jo je imenoval „Božjo skrinjico“ in v to je položil po takem vselem dogodku vedno nekaj denarja.

Če je slišal o velikem ognju, o povodnji in o hudi toči ali o kaki drugi nesreči, pomagal je nesrečnim z denarjem. Misli si je: „Tudi meni se lahko prigodi taka nesreča“ in dal je zopet nekaj denarja v „Božjo skrinjico.“

Včasih si je kupil lepih stvari ter si ž njimi olepšal svojo imovino; pa tudi dobrega vina je kupoval ter isto zmerno užival. Pošiljal je tudi dobrega vina bolnikom in starim ljudem v zdravje in okrepčevanje.

Skrbel je torej Benedikt za siromake in jim pomagal, kolikor je mogel. Bil jim je tako rekoč drugi oče, reditelj in buditelj. Še celo ležeč na smrtni postelji ni pozabil njih in jim v spomin izročil „Božjo skrinjico“ in vse svoje premoženje. Zato so ga pa tudi spoštovali in ljubili vsi ljudje ves čas svojega življenja. Kakor je v Bogu živel, tako je tudi v Bogu umrl. Ostal je, kakor tudi „Božja skrinjica“ vsem v blagem spominu.

b) Učenci pripovedujejo vsebino.

Pri ponovitvi se naj slabšim učencem pomaga z vprašanjem, zmožni pa naj vsebino samostojno pripovedujejo

c) Učitelj čita berilno snov tej stopnji primerno.

d) Učenci čitajo. — Pokličejo se najprej boljši potem slabši.

III. Berilna snov se razdeli v glavne odstavke.

a) Manj umljivi izrazi vsakega odstavka se razjasnijo.

b) Poiščejo se posebej glavne misli vsakega odstavka.

c) Glavne misli vseh odstavkov se zvežejo v skupno celoto ter se zapišejo od učencev na šolsko tablo.

Ta berilna vaja se da razdeliti v 4 glavne odstavke in sicer:

1. glavni odstavek obsega 1. in 2. odstavek berilne snovi.
2. " " " 3. 4. " " "
3. " " " 5. " " "
4. " " " 6. 7. " " "

Izpeljava: Čitaj N! — dalje I! dalje M! — . . . Bere se prvi glavni odstavek. Komu pravimo „Blagoslovljenec“? Človeku, kateremu je Bogodelil mnogo sreče. — Kaj se pravi „obilno blagoslovil“? Dal mu je mnogo premoženja. — Stavi namesto „prizadeval“ drug bolj razumljiv izraz! Trudil se je, hotel je . . . — Kaj se pravi „osobito“? Posebno . . . — Stavi namesto besede „čumnato“ izraz istega pomena! Spalnico, izbico, majhno sobo. — Kdo so gostje? Ljudje, ki se povabijo h kakemu obedu, kosilu; ljudje, ki hodijo v krēmo si kupovat jedi in pijače v okrepčevanje telesa. — Kako bi povedal prvi stavek z lastnimi besedami N? Živel je nekoč bogat mož, ki se je imenoval Benedikt, to je blagoslovljen človek. — Kako W? Kako pa R? — Iz vseh odgovorov se sklepa n. pr. ta stavek: „Nekoč je živel premožen in srečen človek z imenom Benedikt.“ — Se zapiše. — Čita se drugi stavek. Povej ta stavek z lastnimi besedami F! N! W! . . . Sklepa se: „Bil je dobrega srca ter pomagal ubožcem.“ — Se zapiše. — Čitaj dalje Kaj se pravi: „Kadar je kak vesel dan se svojimi prijatelji užival? Kadar je bil vesel. — N? Kadar se je razveseljeval. — I? Kadar se je se svojimi prijatelji in tovariši kratkočasil. — Sklepa se: „Rad se je včasih razveseljeval se svojimi prijatelji.“ — Se zapiše.

Beri dalje! „Tako . . . skrinjico.“ Kako bi rekli namesto „tako misleč“? Ko je tako mislil. — Kako namesto „položil je v skrinjico . . .“? Dal je v hranilnico . . . Povej mesto besede, „kosilo“ bolj umljiv izraz! Obed, pojedina . . . Povej celi stavek z lastnimi besedami N! Spomnil se je sirot, za katere je imel v spalnici neko škatljico . . . — Sklepa se: „Imel je za ubožce pripravljeno hranilnico, imenovano „Božjo skrinjico,“ v katero je dal po takem veselem dogodku nekoliko denarja.“ — Se zapiše.

Zdaj sledi ponovitev glavnih misli v I. glavnem odstavku.

Tako se obravnava II. III in IV. glavni odstavek. Glavne misli vseh odstavkov se zapišejo na tablo. Potem sledi ponovitev vse berilne tvarine. Glavne misli se združujejo.

IV. Abstrakcija. Namen berilne snovi.

Kako je skrbel Benedikt za ubožce, nesrečnike, bolnike, starčke in kako jim pomagal? — Pripoveduje se vse. — Katere lepe lastnosti se učimo od njega? — Usmiljenost, dobrotljivost, ponižnost, zmernost, treznost, ljubezen

do lepote in vendar ne do lišpa. — Pri kateri priložnosti se kaže njegova usmiljenost? Pri katerem dogodku svedoči se njegova dobrotljivost? Kje njegova ponižnost? Kje zmernost i. t. d. — Kakšni naj bodemo torej tudi mi? Usmiljeni, dobrotljivi, ponižni, zmerni, zadovoljni, redni, skrbni, delavni i. t. d. — Kako bodemo živeli, če si ohranimo te lepe čednosti? Srečno bodemo živeli, zadovoljni bodemo s stanom ali poklicem, za katerega nas je Bog stvaril.

V. Vaja v gladkem, logičnem in lepem čitanju.

VI. Uporaba berilnega spisa.

a) za slovnisko stvarino.

Stavki, goli, razširjeni, pripovedovalni, prašalni, velelni in želelni se lahko razjasnijo; poiščejo se osebk, povedki prilastki, dopolnila, prislovna določila; izpišejo in analizujejo se razni govorni razpoli.

b) Za pravopis.

Vadi se lahko raba velikih začetnih črk, raba ločil, razdelitev besed, naglaševanje, izpeljava in sestava.

c) Za spisje.

Vsebina se pripoveduje, potem se ista po učiteljevem navodu skrajšuje, kratke razširjene stavke zapišejo učenci na šolsko tablo, jih večkrat prebero ter jih na pamet zapišejo v zvezke.

Pri obravnavi spisa se mora ob enem tudi obravnavati pravopis.

Spis bi imel to obliko:

Štev.

naloga.

Božja skrinjica.

Pripoved.

Živel je nekoč bogat in dobrotljiv mož z imenom Benedikt. Imel je za ubošče pripravljeno hranilnico, katero je imenoval „Božjo skrinjico.“ Kadar se je se svojimi prijatelji kratkočasil, položil je v skrinjico za siromake nekoliko denarja. Tako je storil, če je slišal o veliki nesreči. Kupoval si je tudi dobrega vina, isto zmerno užival in ga daroval bolnikom in starim ljudem v zdravje. Še na smrtni postelji ležeč, spominjal se je ubožcev ter jim izročil „Božjo skrinjico“ in vse svčje premoženje. Umrl je v Bogu in ostal vsem v blagem spominu.

Datum.

Ime učenca (učenke)

O telovadbi.

Piše dr. Jos. Tominšek.

IV.

(Dostavek.)

Uverjen, da se telovadci zanimajo brezdvomno v prvi vrsti za imenstvo, naštejemo tu še enkrat skupno poglavitnejše izraze, s kojih obliko ali pomenom sem se zgoraj pečal, da tako olajšam eventualno iskanje. Ker sem za neke vaje izvolil nove besede, zato postavim na prvo mesto popularne nemške termine, ki jih uredim abecedno po temeljni vaji; pod to so naštete podvoje.

Strani kažejo na glavno mesto v tem listu, na katerem se govori o oni vaji. Achse = os (str. 302): Breiten- = širinska (počezna), Längs- = podolžna, Tiefen- = navpična (?) (globinska), str. 303.

Anlauf = zalet (306).

Auseinander! = razhod (305).

Ausfall = v bor! (201).

Auslage = v bran! (301).

Beugen = upogibati, skrčevati (305): Arm- = skrčevati (nje); Knie- = počepati (nje), Rumpf- = upogibati, (nje).

Drehung = zasuk (304); kehrt (euch) = obrat; schräg (links) = na levo vprek, (geradeaus = v premo mer), (links) um! v levo stran!

Grätsche = kreča¹ (301): Kreuz- (gekreuzte) = prekkreča, Quer- = prekreča, Seit- = razkreča.

Griff = prijem (302): Ellen- = notranji, Kamm- = spodnji, Rist- = zgornji, Speich- = zunanji (stranski).

Halte (Haltung) (307): Hochheb- = (vzpeto) gor! Rückheb- = (vzpeto) vzad! Seitheb- = (vzpeto) vstran! Senk- (= Arme ab!) = (lakti) dol! Vorheb- = (vzpeto) spred!

Laufschritt — lauft! = tekom — v tek! (v dir!) (306).

Öffnen = razstop (305).

Reihung (305): Hinter- = zastop, Neben- = pristop, Vor- = predstop.

Ringe¹ = (nihała), gugalo [orodje v celoti], (= nihalke), gugalke [v ožjem pomenu].

Schliessen = sestop (305).

Schritt = korak; (Schrittstellung = koračni ustop), (301): Kreuz- = prekorak, Rück- = zakorak, Seit- = odkorak, Vor- = predkorak.

Schwenkung = okret¹ (305).

¹ Že udomačen izraz.

¹ Ta predlog pristavim tu sem na novo. Zdaj se rabita izraza „krogi“ ali „obroči“, oba nekam prisiljena.

¹ Okreča = Wende.

Spreizen = nožiti (301); Kreuz- = preknožiti, Rück- = zanožiti, Seit- = odnožiti, Vor- = prednožiti.

Tritt = stop (301).

Umzug = obhod (305).

Wanderklettern = vprečno (počezno) plezanje (306).

Windung = zavoj, zavinek (305).

Ziehen der Reihe = izprevod (305).

V ta spis se je urinilo prav mnogo tiskovnih napak, ker mi ni bilo mogoče oskrbeti poprave tiskovnih pol. One, ki vplivajo na smisel, sledijo tukaj.

Str. 257., vrsta 20. od zgoraj; čitaj namesto navzdol navzgor. — Str. 298. (št. 25.) namesto ob roke: ob boke. — Str. 299. (št. 104.) nam. izbočne, izčelne: iz bočne, iz čelne. — Str. 300., vrsta 17. od zgoraj je vejica za „razredu“ odveč. — Str. 300. vrsta 23. od zgoraj nam. komentirati: kombinirati. — Na koncu dotičnega odstavka mora stati klicaj, ne vprašaj. — Str. 301. v 7. vrsti od zgoraj čitaj „odgovarja odkoraku“. — Str. 301., vrsta 17./18. se črtajta oklepaja. — Str. 301. B. II. 1. čitaj: v bran (nam v bor); B. II. 2.: v bor (nam. v bran). — Str. 302., Opazka¹ mora stati na str. 301. — Str. 302. („Telesne osi“) čitaj: „podolžna (Gl. Murnik ...) Str. 303., vrsta 10. Tiefenachse. — Str. 303., vrsta 25., čitaj: začeti bi pa morala ... — Str. 304., vrsta 25., spada oklepaj pred vprašaj. — Str. 304., γ) tako tudi (ne: trdi); isto na str. 305., vrsta 2. — Str. 305., vrsta 6.: Windung (ne: Wendung). — Str. 305. c) Vrstitev (ne: vvrstitev). — Str. 305. g) „vpogni“; — — „dol; vzklon“. — Str. 306., vrsta 2., (zalet (ne: zaleta). — Str. 306., III. 1., gledé na vsebino. — Str. 307., vrsta 3., se izvršuj. — Str. 307., 2) a) „na 2! stopi desno“. Str. 507., 2) b) če ni „višku“. — Ostale malenkosti lahko popravi bralec sam.

Pedagoški utrinki.

Piše Iv. Šega.

I.

„Popotnik“ je v neki številki letošnjega leta omenil učiteljskega kongresa, ki je zboroval v Parizu povodom svetovne razstave.*) Ako se še prav spominjamo, je imela III. sekcija tega mednarodnega kongresa nalogo pretresavati tudi pouk v нравnosti ali tako imenovani „moral“, kateri pouk, kakor znano, se je uvedel na Francoskem 1. 1882. mesto verouka, in zoper katerega rohné razni nasprotniki te „novotarije“ čes, da „so pahnili vero iz šole, katehetom do nje duri zaprlj“.

Tej sekciji je prišlo iz raznih krajev 44 razprav o tem pouku, in iz teh vseh razprav sta napravila nekak sukus glavni poročevalci M. Jules Payot

*) O tem kongresu poročamo danes na prvem mestu. — Uredn.

in Mlle. Billotey iz Ecole Eagar-Quinet za kongres. Iz tega glavnega poročila posnamemo kratko to-le :

Francozi imajo za ta pouk nekako dva oddelka, ki se takorekoč spolnujeta in skoro nevidno ločita, namreč kot „education morale“ z ozirom na vzgojo, to je, da treba otroka vzgojiti v krepostnega in nrvstvenega človeka, kar je zahteval že pedagog Pestalozzi in še bolj pa Herbart, ki pravi: „Bilde Charakterstärke der Sittlichkeit“ — in pa kot „enseignement civique“ ali „instruction civique“, kar bi bilo po naše, učiti otroka o dolžnosti napram svojemu bližnjemu in državi. Seveda, natančne meje se tu ne morejo določiti, kakor smo že omenjali, temveč oba predmeta se tesno združujeta.

Payot skuša dalje v svojem prav objektivnem poročilu določiti mejo med obema deloma, to je „education morale“ in „instruction civique“ ter jasno izraziti najprvo definicijo „education morale“ ter očrtati nje smoter.

Smoter „education morale“ je vzgojiti voljo; ona naj skuša vse človeške moči usposobiti v to, da človek doseže najvišjo stopinjo popolnosti; ona naj dušne zmožnosti pripravi na to, da se otrok poboljša in da zatre vse v otroku speče kali hudobnosti. Torej nrvstvena vzgoja naj sposobi človeško voljo, da bode gospodarila strastem, slabim lastnostim in razvadam in spopolnila človeško notranjost do prave človeške stopinje.

Kot načelo „education morale“ velja, otroku vglobiti zavest, da, ako sta dva človeka navzoča, se morata drug drugega spoštovati in ravno tako svoje obnašanje v tem smislu urediti; torej tu stopi človeška vrednost na površje, t. j. otroku se ima vcepiti nekaka tolerantnost napram svojemu sodrugu, naj si bo potem po veri ali narodnosti različnega mnenja.

Toda glede na metodo „education morale“ pa še niso na Francoskem povsem na čistem in iz glavnega poročila je posneti, da se ta stvar nahaja še v nekakih povojih in da se še vedno delajo ž njo nekaki eksperimenti.

Nekateri zahtevajo, da bi zadostovala ena ura na teden za ta pouk, drugi zopet zahtevajo več ur in tudi drugačen načrt učenja, kako naj se otroku vcepi na raznih pravljicah, vzgledih itd. končni smoter tega pouka, ki obstoji, kakor smo že poudarjali v tem, otroka vedno spodbujevati do vsega dobrega, lepega in krepostnega.*)

Poročilo dalje omenja tudi knjig, ki se rabijo na Francoskem v to svrho. Poudarja se pa tukaj posebno, da knjige ne dosegajo svojega uspeha, ker nudiyo otroku preveč abstraktnih teorij in mu kažejo premalo praktičnega življenja.

In v to točko, tedaj v berilo, se zaganjajo nasprotniki tega pouka, ker ga smatrajo otroškemu razumu nepristopnega, neumljivega in malo istinitosti pač tiči v tem.

Glavno oporo temu pouku pa smatrajo vsi došli referati — 44 v številu — učitelja, to je njegovo javno in zasebno življenje. Učiteljevo življenje je torej največjega vpliva na njegove učence, kajti tu vidijo z lastnimi očmi ono, kar slišijo v šoli. Istega mnenja so pa tudi vsa došla poročila, da se morajo vsi predmeti, ki se predavajo učencem, bazirati na tem pouku, in se mora vsa disciplina podvreči nrvstvenemu pouku.

„Enseignement civique“ pa obsega v kratkem izraženo vse ono, kar zahteva država od posameznika, t. j. razne zakone državne, deželne in gospodarske, dalje kake dolžnosti ima človek enega stanu proti drugemu stanu itd.

Poročilo sklepa, da ima ta pouk v francoskem učiteljstvu prav mnogo prijateljev in privrženecv, a v ljudstvu ne more napraviti še pravih korenin,

*) Primeri poročila na prvem mestu! — Uredn.

ker kakor kaže statistika, one šole, ki so uvedle v učni načrt tudi pouk, v morali nekako propadajo; a verske, ki so pod voditeljstvom duhovnikov in ki imajo v učnem načrtu verouk, uspevajo: v letu 1897/98 se je število prvih znižalo za 117, a slednjih pa je poskočilo za 254. Skupno število verskih šol na Francoskem znaša v onem letu 18.618.

Vzrokov temu propadanju državnih šol pač ni treba dolgo iskati, kajti kdor količ kaj zasleduje francosko politiko, vé, da na Francoskem deluje neka mogočna stranka*, ki je oprta na brezobzirne agitatorje kakor tudi na polne mošnje in kateri je glavni cilj, zadušiti, če le mogoče, na Francoskem poskus — ki se je napravil ravno z upeljavo tega pouka, kateremu je glavni smoter prepričati svet, da smo vsi ljudje, ustvarjeni po božji volji, in da je vsaka vera, ki se prav in vestno izpolnjuje, dobra, da mu zagotovi časno in večno srečo.

II.

Precej pozornosti je vzbudila na pedagoškem svetu izjava profesorja Waldeyer-ja, ki se je izrekel, da naj se otroka prične v šolo pošiljati šele z dopolnjenim sedmim šolskim letom, kajti imenovani profesor trdi — in to trdijo tudi priznane medicinske kapacitete — da niso otroški možgani pred spolnjenim sedmim letom popolnoma še razviti, in otrok ima v teh letih, v katerih se po sedanjih zakonih sili v šolo, pač še vedno več veselja do igrac, kakor pa do resnega učenja. V tem pritrujejo imenovanemu profesorju tudi mnogi psihologi in priznani pedagogi.

Kako pa menijo oni, ki odločujejo o šolskih zakonih okrog zelene mize in oni, ki mislijo, da so postali že pedagogi, ako si prisvojé takoiimenovano „dresur-metodo“; o tem pa molčé viri.

Književno poročilo.

Ročni zapisnik z imenikom ljudskih šol in učiteljskega osebja na Kranjskem, Južno Štajerskem in Primorskem itd. Sestavil Štefan Primožič, učitelj. V Postojini. Tiskal in založil Rihard Šeber. 1900. — Od tistega časa, ko smo slovenski učitelji s svojo malomarnostjo in brezbriznostjo ali recimo raje brezvestnostjo zadali smrtni udarec „Popotnikovemu koledarju“, ki je devet let vedno zvesto izpolnjeval svojo nalogo ter prinašal za učiteljstvo dokaj praktičnih in porabnih stvari, od one dobe torej, ko je prenehal izhajati „Popotnikov koledar“, so se tudi izvenkranjski učitelji začeli nekoliko bolj zanimati za Primožičev „Ročni zapisnik“, ki leži letos že kot sedmi letnik pred nami. Zlasti lani in letos, ko ima ta „Zapisnik“ poleg kranjskega učiteljskega staleža tudi imenik slovenskih šol in učiteljstva na južnem Štajerskem in Primorskem, je našla ta knjižica pot v širše učiteljske kroge.

Ni namen pričujočih vrstic, ocenjevati podrobno zgoraj navedenega delca, ker sem uverjen, da za presojevanje dela, ki razpravlja o šolstvu in učiteljstvu treh kronovin, ne zadošča poznavalec krajevnih razmer samo ene dežele... Izraziti hočem torej le nekoliko misli, ki so me navdajale, ko sem pregledoval onih 21 strani „Ročnega zapisnika“, ki govori o šolah in učiteljstvu na Štajerskem. Brez nedostatkov sicer ni nobeno, na videz še tako popolno

delo, in „malenkostne in razne male hibe“, o katerih govori sestavitelj, gsp. Primožič v predgovoru, bi človek tudi prav rad oprostil in spregledal. A nedostatki, ki se nahajajo v delu knjižice, ki nam podaje šematizem štajerskega šolstva, so naravnost gorostasni in se ne smejo prezreti. Sestavitelj sicer pravi, da je premembe v oddelku „Štajersko“ povzel po „Učiteljskem Tovarišu“, a nam pa se dozdeva, da stoji ona opomba tam samo zaradi lepšega; zakaj če bi bil gospod Primožič le površno pogledal v „Izpremembe učiteljstva“ v „Učit. Tovarišu“, bi se moral uveriti, da na Štajerskem — hvala Bogu — ni več nikjer podučiteljev; uveriti bi se moral, da mnogo njegovih aktivnih učiteljev že po leto dni „mirno smrtno spanje spé“ (Eberl, Krener, Krivec itd.); prepričal bi se tudi, da je mnogo mest, na katerih ima gsp. Primožič še črte, že zdavna nameščenih. Površnost, sama površnost! Jezilo me je v „Ročnem zapisniku“ zlasti oznamenilo „podučitelj“. Stežka smo se štajerski učitelji otresli tega neprimerne in nečastnega naslova, a zdaj nam ga hoče tovariš iz sosedne Kranjske po vsej sili znova obesiti na hrbet! Bivši podučitelji mu gotovo ne bodo vedeli hvale za to prijaznost.

Toda šalo na stran! Da se izogne gospod sestavitelj v prihodnje raznim nedostatkem, katere kaže pričujoči sedmi letnik njegovega „Ročnega zapisnika“ ter da bode imenik učiteljstva v prihodnje tudi za Štajersko zanesljiv in kolikor mogoče dovršen, mu svetujemo, da poprosi v vsakem okraju po enega kolega, ki mu bode gotovo rad pomagal pri njegovem trudapolnem delu ter pravočasno vpsal potrebne podatke za šematizem. Z združenimi močmi! bodi i tukaj naše geslo!

Glede zunanjšine omenim, da sem — kakor mnogo drugih tovarišev — i jaz za nekoliko manjši, priročajši format; zakaj sedanji „Zapisnik“ glede na velikost pač ne zasluži oznamenila priročni ali ročni, tudi žepni ne, ker žepi po njem preveč trpé.

S temi odkritosrčnimi besedami pa nikakor nisem hotel stvari škodovati. Sestavitelj in založnik „Ročnega zapisnika“ naj bosta zagotovljena, da njunemu v obče hvalevrednemu delu nikakor ne bode na kvar, ako bomo mogli tudi mi štajerski učitelji izreči o „Ročnem zapisniku“ slično laskavo sodbo, kakeršno je izrekel neki kranjski tovariš (Prim. „Učiteljski Tovariš“ za l. 1892., str. 42.) svoječasno o „Popotnikovem koledarju“, in ki se glasi: „Tako se mi je priljubila ta knjižica (namreč „Popotnikov koledar“), da bi je res težko pogrešal, ako bi kedaj prenehala izhajati.“ Čudil bi se, ako bi poznal kakega tovariša, kateri bi bil brez nje in ne podpiral njenega uredništva, katero ima gotovo čez glavo dela ž njo.“

Ant. Kosi.

Slovanska knjižnica. Urejuje in izdaja A. Gabršček. 94. snopič. Vstajenje. Roman v treh delih. Napisal grof Lev Nik. Tolstoj. Prevel J. H. — I. snopič. V Gorici. 1901. Tiskala in založila „Goriška Tiskarna. Za slovensko slovstvo prezaslužna „Goriška Tiskarna“ je začela z izdajanjem velikega, svetovnoslavnega romana, ki je izšel v prevodih vseh kulturnih jezikov ter zbudil med literarno izobraženim in čitajočim občinstvom sploh največjo pozornost ter enoglasno priznanje. Pravo vrzel bi občutili v svojem slovstvu brez tega romana, in „Goriška Tiskarna“ je samo izpolnila splošno željo, ko je začela z objavljenjem tega gigantskega dela, ki je pisano z mladeniškim ognjem, z umetniško plastiko in globokim duhom. Ta slovenski prevod je popoln ter prirejen po prvotnem izvirniku, ki je izšel v Londonu. Ruska cenzura je črtala mnogo najlepših, najzanimivejših mest; slovenski prevod pa prinese tudi ta. „Vstajenje“ bo izhajalo v snopičih vsak mesec. „Slovanska knjižnica“ velja na leto 3 K 60 h, t. j. 30 h vsak snopič. V knjigarnah pa snopič po 40 h. Dolžnost je torej za

*) No, dotični tovariš je dočakal, da je nehal izhajati ta učiteljski vademecum. Ko bi se ona velikanska navdušenost, katero kažemo tako često v besedah, pojavljala tudi v dejanjih, bi to podjetje gotovo ne zaspalo tako rano; še danes bi uspevalo prav lahko — poleg Primožič-Šeberjega „Ročnega zapisnika“. Tovariši, le pomislite, koliko nas je!

A. K.

slovstvo zanimajočega se občinstva, da se na to knjižico naroči ter podpira prezaslužno A. Gabrščekovo podjetje s prav obilnimi naročili.

„Zvonček“. List s podobami za slovensko mladino ima v 11. številki to-le vsebino: Naročilo. Zložil Modest. — Zadnji cvet. Zložila Bogomila. — Moje misli. Zložil Fr. Žgur. — Pokopano. Zložila Bogomila. — Na stara leta. Spisal Leon Poljak. — Tam med brezami. Zložila Vida. — Vahčarji. Spisal Ivo Trošt. — Nagrada sebičnosti. Priobčil Peter Petrovič. — Anton Martin Slomšek. Po J. Lendovšku spisal Ladislav Ogorek. — Slovanske pravljice: Trije kralljeviči. Priobčil Nik. Vrhov. — Pouk in zabava. Razpis nagrad za troje povestij. — Drobiž. — Zvonček. Uglasbil Ferd. Juvanec. — Besodna naloga. Slike: Beračica Katarina. Slomšek. — Kraljevič. — Tovariši! naročajte „Zvonček“ za šolske knjižnice!

Razgled.

Listek.

K dr. Tominškovi narodni vzgoji.

Gospod dr. Tominšek je na str. 275. letošnjega „Popotnika“ o narodni vzgoji podal „dva paberka, ki kažeta, kaj je drugod dovoljeno“.

Dovoljeno je namreč Nemcem, šolski izdaji Uhlandovih pesmi dodati opombe polne nemškega mišljenja in pa v tem pesniku proslavljati izvrstnega buditelja nemške zavesti. Nadalje jim je dovoljeno, sploh verouk, nemščino in zgodovino razlagati tako, da ti predmeti služijo vzgoji narodnosti.

Po uvodu bi pričakovali ta-le konec: „Kar je dovoljeno njim, je dovoljeno tudi nam“ — a zvemo čisto kaj drugega. Gospod pisatelj se zgraža nad mislijo, da naj služi pesnik k probuji narodnosti ter si „želi drugačne trombe“!! Kakšne, to nam je zamolčal. Pesnik se vendar ne čita samo zato, da bi se zapomnila mehanično vsebina, pesnik naj vpliva na srce in značaj, zato bo učitelj tolmačil z živim navdušenjem učencem vsa lepa čuvstva, ki se zrcalijo v pesniku, vzvišenost duha nad [snovjo, božje kraljevstvo v človeški duši, — plemenitost srca in altruizem. In narodnost je človeku dolžnost, ter plemenito čuvstvo, dokler je ljubezen do svojega naroda, delo za rojake, žrtva za svojce, ne sovraštvo do inorodcev. Kateri res narodni učitelj sme prezreti ali celo zatiravati tako narodno vzgojo?

O drugi točki pravi gospod dr. Tominšek: „Enostransko tendenciozna uporaba učnih, zlasti onih treh strok, vzbuja v objektivno mislečem učitelju odpor.“ Objektivno misleč učitelj je tisti, ki svojim učencem ne dela krivice, objektivno misleč znanstvenik pa tisti, ki išče le resnice ter problemov ne suče enostransko tendenciozno, to je, ne uči z namenom laži. Učitelj dobi od znanstvenika resnico ter jo ali budi golo ali pa jo odene s sijajem — navdušenja za njo, da vabi in vleče učenca k sebi, a resnica ostane resnica.

Zgodovina je pri vseh narodih služila vzgoji. Poetično oblečena zgodovina junaške dobe Ahilejeve in Heraklejeve — Homer jo je naslikal — je bila šola mlademu Grku, Rimljani so si ob pojedinah krepili duha s slavo starih svojih prednikov, Germani so po Tacitu v obmizju prepevali junaške pesmi in kraljevič Marko je verno slušal Miloša Obiliča, ko je ta-le zapel o starih junakih, kako so junačili.

* Novovoljeni mestni zastop je sprejel že z večino glasov načrt, da se naj pariške mestne šole podredijo zopet cerkveni oblasti.

Narodna vzgoja bo kazala pred vsem domačo zgodovino, obsojajoč razkrivala nje temne strani in z vneto poudarjala solučne. Seveda „objektivno misleč učitelj“ bo našel v eni duški suhe resnice narodne povestnice, potem pa hitel čez Tibet na Kitajsko in tam pregnan, pobral kopita na Filipine in v Avstralijo, išoč povsod v tujini „objektivne resnice“, ki — pa nas nič ne briga, nič v primeri z resnico domače preteklosti.

Naše nemške šolske knjige skoro ne poznaje Slovanov, zato se kar nič ni bati, da bi naši „objektivno misleči učitelji“ zašli na „skrajno separatno nacionalno stališče“, zato pa naj bi taki opomini stali kje v berlinski „Zeitschrift f. d. Gymn. W.“, ali pa v „Zeitschr. f. österr. Gymn.“, ne v „Popotniku“!

Gospod dr. Tominšek je napisal tudi stavek: „Patriotizem se pač lahko in naj vzbuja z vsemi predmeti — v kolikor se dá“, (to je v okviru Tominškovega članka prazna koncesija), a v obče želi, da bi se gojila veda objektivno sama ob sebi. Ej, naše srednje šole! tam kopičijo toliko posameznih, pustih in praznih, zlasti literarnozgodovinskih resnic, da so mlade glave preobložene s to surovo, neprebavljeno snovjo, ki formalno nič ne izobrazuje. Gimnazijam je namen, dati splošno izobrazbo — to pa je formalna izobrazba na podlagi materialne — ne pa gojiti vede in učenost! To je pglavitna napaka srednješolskih učiteljev, da ne razločujejo, kaj duha razvija in izobrazuje, kaj je okorna, pasivna masa.

El-ades.

„Slovenska šolska Matica v Ljubljani“. Kakor so časniki poročali, se je zbralo 28. grudnia l. l. lepo število profesorjev srednjih in učiteljev ljudskih šol, ki so pretresovali pravila „Slovenske šolske Matice v Ljubljani“, ki jo nameravajo ustanoviti. V omenjenem zborovanju sklenjena pravila so se predložila deželni vladi v Ljubljani, da bi jih vzela na znanje. Nato je magistrat deželnega stolnega mesta v Ljubljani z dopisom z dne 24. malega srpana t. l., štev. 24.170, začasni odbor obvestil, da je c. kr. deželno predsedstvo za Kranjsko v Ljubljani z razpisom z dne 20. malega srpana t. l., štev. 3059/pr. naznanilo, da ustanovitve društva: „Slovenska šolska Matica“ s sedežem v Ljubljani, na podlagi predloženih društvenih pravil v smislu društvenega zakona z dne 15. listopada 1867. leta, drž. zak. štev. 134, ne zabranjuje, in da se bode zaproseno potrdilo pravnega obstanka društva šole izdalo po izvršenem konstituiranju istega na njegovo, na c. kr. deželno predsedstvo naslovljeno prošnjo.

Po § 22. društvenih pravil se bode društvo konstituiralo pri prvem obnem zboru, ki se bode sklical ob božičnih počitnicah t. l., tako da bode prvo društveno leto navadno leto 1901. Pri obnem zborovanju imajo vsi društveniki aktivno in pasivno volilno pravico. Tedaj je prva dolžnost začasnega odbora, nabirati društvenike, da se more sklicati prvi obni zbor. Zategadelj se obrača začasni odbor do vseh učiteljskih društev, do učiteljstva srednjih šol in učiteljišč, ter ljudskih šol, do krajnih šolskih svetov, do različnih denarnih zavodov in zasebnikov, sploh do vseh krogov in poedincev, ki jim je mar prospeh slovenskega šolstva, prvo in najvažnejše podlage narodnega blagostanja in narodne omike, z nujno prošnjo, da bi pristopili društvu in pospeševali na vsak mogoči način njega propevanje. Čim več društvenikov, tem več smemo od društva pričakovati in zahtevati. Osobito zahteva stanovska čast, in pričakujemo zanesljivo, da ne bode nedostajalo imena nobenega slovenskega učitelja v listini društvenikov Slovenske šolske Matice.

Zčasni odbor je smatral za svojo dolžnost, sestaviti že znanprej na podlagi § 2. društvenih pravil načrt društvenemu delovanju, ki ga hoče predlagati prvemu obnemu zboru v odobrenje. Po tem načrtu se bode priredila kar prvo leto pedagoška predavanja v različnih središčih slovenskih pokrajin. Glavna naloga društvenega odbora pa bode pospeševanje pedagoške književnosti. V ta namen stopi v zvezo že sedaj s priznanimi pedagoškimi pisatelji in jih pridobiva ter jih je deloma že pridobil k sodelovanju.

Pedagoškemu letopisu, ki ga ima društvo vsako leto izdati, se je določila ta-le razvrstitev: I. Najnovejšo pedagoško slovstvo s posebnim ozirom na slovensko in slovansko

sploh in sicer: a) zgodovina pedagogike, občna pedagogika in pomožne vede; b) verouk; c) slovenski jezikovni pouk; d) nemški pouk kot drugi deželni jezik; e) francoski, angleški in talijanski jezik; f) latinščina in grščina; g) knjižnica za mladino; h) matematika in računstvo; i) prirodopis; j) prirodoslovje; k) zemljepis; l) zgodovina; m) nazorni nauk; n) petje; o) telovadba; p) risanje; r) stavbni načrti za ljudske šole. II. Razprave o imenitnejših dnevnih vprašanih pedagoških. III. Statistika in zgodovina slovenskih šol. IV. Teme in téze konferenčnih in drugih referatov.

Na ta način nam boče podajal natančno sliko slovenskega šolstva, kako se je razvijalo in razvilo preteklo leto in boče obenem učitelju kašipot pri njegovem nadaljnjem izobraževanju, svetujoč mu, kaj naj vzame v roke, če se hoče o katerem novejšem pedagoškem vprašanju natančneje poučiti. Nadalje hoče odbor skrbeti, da se spiše in sčasoma izdaja „didaktika“, obsegajoča „občno ukoslovje“ in „specialno metodiko“ vseh učnih predmetov.

Silno potrebna nam je knjiga realij. Vsak učitelj vé iz lastne skušnje, koliko težave ima, kadar se pripravlja za realni pouk, ko mora izvečjega segati po neslovenskih knjigah, ki se na naše razmere ozirajo le toliko, kolikor se ne strinjajo s tujimi.

Tudi za didaktiko in za knjigo realij se nadejamo pridobiti priznanih pisateljev.

Nič manj ne potrebujemo komentara k čitankam. Koliko truda in časa mora vsak dan učitelj žrtvovati, ko se pripravlja na obravnavanje beril in nazadnje mu k temu nedostaje pripomočkov. Kdor hoče po sedanjem stanu metodike izkoriščati etične, estetične in jezikovne zaklade, ki tiče v dobrih berilih, ne shaja brez temeljitega komentara, to vé vsakdo, ki je izdelaval dovršene učne slike za obravnavanje beril. Pri vsem tem si pameten učitelj lahko varuje svojo samostanost. Izdavanje takšnih komentarov spada torej v prvi vrsti v načrt „Slov. šolske Matice“.

„Slovenska šolska Matica“ hoče skrbeti, da dobimo občno pedagogiko (pedagoško dušeslovje, logiko, vzgojeslovje itd.), da začnemo zbirati snov za slovensko zgodovino pedagogike, da se nam oceni pedagoško delovanje naših domačih pedagoških pisateljev (Slomšek, Rudmaš, Močnik i. dr.) itd.

Načrt je obširen, dela obilo, in delavci se bodo našli. Od slovenskega učiteljstva in od gnotne podpore je odvisno, kako bomo napredovali.

Da se more sklicati prvi občni zbor in da more odbor občenemu zboru predlagati proračun za prvo triletnje, je potrebno, da prej ko prej vé, koliko društvenikov sme pričakovati. Zatorej začasni odbor „Slov. šolske Matice“ vabi k pristopu in prosi, da se s prijavo pristopa obenem pošlje letnina za leto 1901 (4 K) pod naslovom: Gospod Andrej Senekovič, c. kr. ravnatelj v Ljubljani.

Žensko vseučilišče v Carjigradu. Sultanova prestolnica se ponaša z najbolj moderno institucijo 19. stoletja — z vseučiliščem za ženske, ki se je ustanovilo po vzoru ameriških vseučilišč. To univerzo obiskujejo slušateljice iz Grškega, Albanije, Male Azije, Egipta in Sirije, Rusije, Rumunske in Bolgarije. Pouk se vrši v angleškem jeziku in učiteljice so večinoma Američanke. Poleg učenja pestujejo slušateljice tudi sport, kajti imajo svoje jezdeške, veslarske klube; za tennis in še druge zabave. Zanimive so statističke številke. Vkupe je promoviralo na tem zavodu 122 dam, izmed katerih izvršuje polovica svoj posel praktiški. Letos ima šola nemara 160 poslušalk, izmed katerih je okolu polovica eksternistinj, kar se da razlagati z dejstvom, da se vlada briga le za mohamedanke.

Ljudski učitelj — častni doktor. To redko čast je dosegel stokholmski učitelj, Gustav Flink, po univerzi v Upsali, čije filozofska fakulteta je porabila svojo davno pravico imenovati častnim doktorjem moža, kateremu hoče pokazati svoje priznanje za zasluge, katere si je pridobil bodisi za mesto, bodisi v obsegu vede ali znanstva. — Gustav Flink se je udeleževal poleg svojega učiteljstva privatnih univerznih predavanj iz ločbe in mineralogije, kar je bilo oboje njegovo najljubše proučevanje. L. 1888. se je udeležil norden-skjöldske ekspedicije na Grönland, toda ostal je na Islandiji, kamor ga je navezalo mineraloško

proučevanje. Pozneje je podvzel 7 znanstvenih potovanj na Ural, njegov poslednji proučevalni izlet pa je bil zopet Grönland. Rezultate svojih potov je razkrvil v vrsti znanstvenih razprav in pokazal v krasnih mineraloških zbirkah.

Primerjava. Leta 1856. je ustanovil rajni minister Monrad na danskih učiteljskih dopolnilne tečaje za risanje, orglanje, moderne jezike, prirodopis, vzgojeslovje, ročna dela itd. Ti tečaji se delijo na dve skupini: eden tečaj traja dva meseca za počitnice, drugi vse leto. Oglasi se za te tečaje mnogo učiteljev. Tako se je letos oglasilo 1400 za dvomesečni tečaj, 200 učiteljev za vseletni tečaj. Toda sprejeti se more v prvi tečaj samo 600, v drugega nemara 150 učiteljev. Država prispeva v ta namen 224.000 M. Avstrijska država ima 13 krat toliko prebivalstva nego Dansko. Kdo nam da torej potrebnih treh milijonov za višjo naobrazbo? Vojni minister si izpuli vse lase. Posel z Budče.

Odstranjenje toplomerov. Pruski naučni minister je izdal ukaz, da bi se naj vsi Reaumurjevi termometri iz šol odstranili, takisto tudi 1. iz javnih bolnišnic in lekarskih zavodov, 2. iz javnih kopališč, do 31. decembra 1900 morajo biti v vseh višjih šolah vpeklani Celzijevi barometri.

Kako je skrbeti za nervozne otroke in zabranjati nastanek te bolezni svetuje Dr. Dornblüth, znan zdravnik živčnih bolezni: Pred vsem potrebuje nervozni otrok miru mnogo spanja in popolno odstranjenje vseh razčiljujočih stvari, kakor žalostnega, tako tudi veselega značaja. Otroci morajo živeti pravilno, v tišini. Z njimi je treba ravnati vedno potrpežljivo in dobrotljivo. Kazni, naglica, jeza kazijo posledke vzgojnega dela. Otroci morajo biti redno v dobrem vzduhu, često pod širnim nebom. Po zimi ne smejo bivati ne v prehladnih, ne v pretoplih sobah. Najbolj se priporoča za otroške sobe toplota 15° R. Kolikor je le mogoče, naj se ne dajo učenem ne domače naloge, ne t. zv. ročna dela. Pouk v godbi bi naj ne začel pred 12. letom starosti, in to le tedaj, če je otrok dovolj močen in zdrav. Treba je vzdrževati skrajno pravilnost pri jelu. Najbolje je dajati otrokom hrano ob 7. 10. 1. 4. in 7. uri. Učitelji naj pazijo, da pojedjo otroci svojo južino, na katero radi pozabijo radi igre, govora in šale. Hrana bodi prosta vseh vzburljivih tvarin, zlasti alkohola. Kave in čaja nujati jim je kar najmanjše. V prepovedi piti alkoholskih tvarin leži velik kulturni moment; s tem, da se otrokom prepoveduje piti alkohol in se jim razjasni njega pogubljivi učinek, vceplja se ljudstvu že v detinjem veku prava sodba o največjem neprijatelju človeštva. Posebno se opozarja na pretirano okrepčevanje z mrzlo vodo. Premrzle kopeli in umivanja vzburljajo preveč živčni sestav, povzročajo razburjenje in nemir. Telo se mora torej umivati z vodo, ki ima vsaj 24°, po leti pa z vodo, ki ima 20°. Kopeli doma v vodi, ki je toplejša od 24°—26° ali mrzleja, sme dovoljevati samo zdravnik. Telesne vaje, zlasti telovadba so otroku prav koristne. Tudi kolesarjenje je otrokom poglobljalo stanje živcev; deloma ker vzbuja v otroku energijo in samostojnost, ker olajšuje užitek prirode in tako omogoča tako zdravo in osvežujočo zabavo po duševnem delu.

Pedagoški paberki.

Hygiena v cerkvah. Italijanska „Stampa“ objavlja ukaz škofa iz Fana v Italiji, Monsign. Vincenca Franceschinia, ki zasluži i drugod pozornost. Ta škof je najprej opozoril na dejstva, da so se v stari, redko premenjeni blagoslovljeni vodi našle cele kulture bakterij in mikroorganizmov in potem dejal: „Potrebno je, da bi duhovniki kolikor le mogoče pazili pri duševnem opraviilu na rezultate znanstvenih proučevanj, kajti tako najbolje odstranijo v ljudstvu in v inteligenci stare predsodke proti cerkvi; zlasti kar se tiče cerkvene higijene se ima razumni duhovski oskrbnik lotiti vseh sredstev, ki mu jih nuja moderno, visoko stanje znanstva prirodnih in zdravniških ved.“ Nato določa škof: 1. Po vseh cerkvah se mora tlak po nedeljskih in prazniških službah božjih in sploh po vsakem večjem

konkurzu ljudstva desinficirati, a to najbolje z žaginjem, ki je navlaženo z raztopljenim sublimatom ($3\frac{0}{100}$). Pri navadnem posetu naj se kolikorkrat le mogoče pometa, četudi le z žaginjem, ki je namočeno v vodi, da se ne dviga prah. 2. Vsaj enkrat na teden naj se umijejo s toplo vodo vse klopi in spovednice. 3. Dvojna pozornost naj se obrača na mrežice pri spovednicah. 4. Kropljenke naj se izprazni vsaj enkrat na teden in se natančno izmijejo z vodo, ki ima v sebi $\frac{10}{100}$ sublimata. — Da se ti predpisi natančno provedejo, na to pazi posebna inspekcijska komisija, ki sme tudi kaznovati tiste, ki se ne držijo tega ukaza.

Dom dela za mladoletne. Pred 2 letoma je ustanovil prelat Siemiec v Varšavi zavod, v katerem naj bi se učili mladoletni dečki risati in razna dela opravljati. Ta „dom dela“ se čim dalje tem bolje obnaša, sedaj ima 130 gojencev, izmed katerih 30 v zavodu prebiva. Gojenci prejmejo obed, siromačni tudi zajutrek in južino, kakor tudi obleko in obuvalo do potrebe. Izdelki teh mladih delavcev so zelo lepi in priljubljeni med občinstvom. Da pr tem nrvnost ne trpi, je samo ob sebi umevno. Mnogi gojenec je takim načinom ohranjen pred slabo bodočnostjo in veden na pot, postati uspešen član človeške družbe. Plemeniti ustanovitelj si je tako postavil gotovo neminljiv spomenik in sto in sto rodbin bode vedno blagoslavljalo njegove roke.

Kronika.

Primanjkovanje učiteljsčnikov. „Č. U.“ prinaša iz Brna vest, da se je na tamkajšem učiteljsčnu vpisalo samo 29 gojencev, dočim se jih je bilo oglasilo druga leta po 100—120. Take vesti prihajajo tudi iz drugih krajev z učiteljsč.

Premeščenje iz službenih ozirov. Ministerstvo pouka je razsodilo, da more učitelj proti premeščenju iz službenih ozirov vložiti utok, a ta nima moči odročiti premeščenja.

Kako stanujejo poljski kolegi, o tem prinaša „P. Slowo“ to-le sliko: „V Panasowci je šola, v kateri je v učiteljevem stanovanju v obeh sobah podlaga popolnoma zagnila in stene so pokrite z gobo. Četudi je že učitelj opozoril urade na to morilno stanovanje, vendar se ni nič storilo v poboljšek. Ni treba učitelju samo bēde in glada trpeti, ampak tudi stanovati mora v nezdravem bivališču. Niti na Kitajskem bi ne bilo huje.“ — Toda ni treba hoditi na Kitajsko, niti v Galicijo, tudi pri nas se najde mnogo takšnih stanovanj, kjer mora učitelj vsled vlago in mokrote — hirati.

Srbska gimnazija, prva srednja slovanska šola na Ogrskem, se je otvorila 4. okt. t. l. v Novem Sadu, kjer je nekdanj deloval P. J. Šafařík. Krasno poslopje je stalo 220.000 K; postavilo se je po darovih Srbov. Sam baron Miloš Boić je dal v ta namen 200.000 K. Krasen primer ljubezni do naroda.

Farmaceutiška karijera. „Pharmaceutische Post“ z dne 28. oktobra poroča, da se morejo učiteljice, ki imajo zrelostno izkušnjo, kakor tudi realci, ki so izvršili šest razredov, posvetiti farmacevtski karijeri, ako napravijo preskušnjo iz latinščine in dobē od učenega ministerstva dovoljenje, da se smejo posvetiti tem študijam.

Šolske hranilnice v Franciji. Kot primer, kako skrbijo v Franciji za šolske hranilnice, navaja „Szkola“ sliko iz okraja Laudes, kjer se je pred kratkim ustanovilo veliko društvo šolske vzajemnosti. Ta družba sprejema kot člane otroke, ko stopijo v šolo. Ti člani pa ne hajo biti člani, kadar postanejo v starejšem veku člani drugih društev, ali kadar se oženijo. Najpozneje stopijo člani iz zveze, ko so stari 24 let. Vloge sprejema učitelj ali učiteljica in sicer najmanj 10 h na teden. Od tega zneska se vloži 5 h v denarnico za slučaj bolezni; ostalo se vloži na odstotke za dete. Ako član umre, vrnejo se vloge očetu ali materi. Ako prestopi otrok v drugo šolo, prenašajo se vloge v krog te šole. Vse, kar otroci prihranijo, se jim vrne, ko se oženijo, ali ko so stari 24 let.